

Ca. k. kizáról. szab. újonnan javított RUGANYOS SÉRVKÖTŐK.

A legújabb találmány a Bogand. amerikai tudós újonnan javított ruganyos sérvkötő Politzertől, ép úgy, mint a legújabb és gyermekek számára rugóknélküli, tisztá gumiból művészi eszközre, s azon célja van, hogy még a legidősebb sérvet is a legrovidebb idő alatt egyforma helyzetbe hozza, és ép úgy nappal a gátlástól munkára, vagy sok járulékos mellék, mint szintén éjjel alvásnál is használható, nélkül, hogy a sérvben szenvedő hivatásban a legkevésbé is akadályozza lenne. Nagy hasznát jár, ha éjjel át is a testen marad, mintán akkor kiválóan jó és kellemes nyomást eszközöl a szenvedő részre.

Árak: egyszerű 6-7 frt; kettős 10-15 frt; gyermekeknek felével olcsóbban.

Nagy raktár angol és francia acél sérvkötőből, suspensoriumokból, szőve, gumiból, valamint szarvasbőrrel is. A szarvasbőr és gummi suspensoriumoknak az a céljuk, hogy a terjedést megakadályozzák. — Méhcsukló, lépnyák, ágytörtek, hónap szám-csúsznyak, övkészülékek, gummi-lárisnyák és minden gummi-áru-cikk. — Sérvkötőknek megjelölendő, ha jobb, vagy ha bal felől vagy kettős legyen-e, egy szintén a derék bősége is.

Megrendeléseket utánvét mellett postafutárúttal eszközöl. 636

Politzer Mór csász. kir. kötelekésztő, Budapest, Deák-Ferencz utca.

Poudre de Serail.

BLAHA UJJA művész kedvenc arczpora. **LEGFINOMABB RIZSPOR.**

Minden eddigi bel- és külföldi gyártmányt fölmúl.

Egy nagy doboz ára 1 frt, kis doboz 60 kr. Kapható valódi minőségben a gyár védjegyével ellátva

MÜLLER J. L. illatszertárában

Budapest, koronaherceg-utca 2. sz., továbbá TÖRÖK JÓZSEF ur gyógyszerárában király-utca, ugyancsak az ország minden jelentékenyebb gyógyszerárában. Nagyban megrendelések közvetlenül a gyárába VII. ker., Rottenbiller-utca 36. sz., saját házamban intézendők.

Ismét eladónak szokásos áron áradélya. 707

SÜRGÖNY!

SÜRGÖNY! SÜRGÖNY!

Alexandria s Cairo lerombolása!

és az ottan volt telepedett szegény európaiak lemeszár-lása következtében azok részére készült árukat most oda szállítani nem lehet, ezeket

végeladás

végett átvett és **potom áron** tudom.

Mély tisztelettel 693

SCHILLER L., vászon- és divat-nagykereskedő „a szép menyasszonyhoz” **Sz.-Fehérvárott.**

Vidéki rendelvények azonnal és lelkiszeretesen teljesítenek. **Csomagolás ingyen.**

Pénzküldésnél postai utalványt kérek használni, zárt levélben tetemesen több a postadíj.

Leltári kivonat a raktárból.

Bírói becsők által leszáll. becsár. Most csak.

10000 db téli kis schawl.	—	10
10000 sz. utazó schawl.	—	60
3500 sz. ny. téli ezaka. főkendő.	—	75
2200 sz. ny. téli kendő.	—	135
3000 sz. ny. alex. posztó kendő.	—	195
10000 sz. lgt. kesi köt. ceph. főkött.	—	150
250 sz. szél. kitűző minős. oxford rfe.	—	25
235 sz. széles jó minőségű creton.	—	26
150 sz. sz. lf. indig szatén «hazai».	—	36
500 sz. sz. sziléz. kanavász 30 rfs lvg.	—	790
483 sz. sz. nehéz hegyi kanavász.	—	1090
560 sz. sz. kit. minős. feh. chiffon.	—	1095
270 sz. sz. leguoh. creas vászon.	—	1150
300 sz. sz. Stul cr.	—	550
300 sz. sz. leguoh. vászon az e. morv. és szil. takácsoktól.	—	1290
150 sz. sz. lgt. hollandi vászon.	—	18
220 sz. sz. lgt. feh. csinvat ágybuzat.	—	1590
300 sz. sz. lgt. rumb. kanavász.	—	15
80 sz. sz. szél. 45 rfs irlandi vászon.	—	28
65 sz. sz. sz. 52 rfs schönbergi vász.	—	35
1/2 test fin. francia batt. zsebk.	—	90
1/2 test tiszt. feh. fél czérna zsebkendő.	—	95
1/2 test lgt. szin. szf. zsebk. szin. széllel.	—	165
1/2 test valódi rumb. vászon zsebk.	—	210
1/2 test legfin. leguj. Stuzer zsebk.	—	160
1/2 test tiszta czérna kenyér ruha «hazai» k.	—	290
1/2 test lgt. valód. lenn törülköző.	—	260
1/2 test lgt. fr. damaszt. tör.	—	360
1/2 test lgt. mins. sávoslos szalvéta.	—	295
1/2 test lgt. anglia. dam. szlv.	—	385
2000 db szines sávoslos abrosz.	—	95
1685 sz. tiszta fehér sávoslos abrosz.	—	155
650 sz. legfin. feh. fr. dam. abrosz.	—	290
250 sz. tiszta czérna freidenthal sz. abr.	—	250

A szép bajusz

az ifjú legfőbb díszje. A bajusz nélkül nem talál a kényelmét. Bajusz nélkül nincsen mód. A kinek még nincs bajusza, az csak azonnal rendeljen egy szelecezt.

Musbacher baizsamot

Paul Rosse, Frankfurt/Main, Schillerstrasse 12. Bámulni fogja az eredményt. Doboz az egész szarva. Bőrdobozba, legerősebb megkötés mellett 1 fl. 80 Kr. A pénz beküldése vagy utánvétele mellett. A megküldés után mentes.

HOFF

JÁNOS maláta-kivonati egészségi sör.

Ezer ember ennek köszönheti egészségét és örömeit életének.

58-szor kitüntetve. Nyilvános köszönet és ritka módja az élettér gyógyeredménynek.

1882. augusztus 21-én

egy anyától, ki tudatja, hogy családjában háttartalan öröm uralkodik, mert leánya, ki a leg-értősebb felelemre adott okot, a Hoff János-féle maláta-készítmények, a maláta kivonati egészségi sör és a koncentrált maláta-kivonat használatát folyóan meggyógyult.

A legutóbbi európai fejedelmek, kir. udv. szállította.

HOFF JÁNOS

urak, kir. bizottsági tagok, cs. kir. aranykoronás érdemkereszt tulajdonosnak, magas porosz és német rendek lovagjának, feltalálójának, egyedül készítőjének, Hoff János-féle maláta-kivonati, a legfőbb európai fejedelmek udvari szállítójának Bécsben, Stadt, Bräunerstrasse 8.

BUDAPESTEN,

zsibáros-utca 7. sz.

Egyetlen leányom, ki már 17 év óta heves köhögés- és mellfájásban szenved, a leg-értősebb felelemre adott okot; ekkor lettem figyelmeztetve önnek egy hírlapi hirdetésnyire, melynek következtében az ön jeles maláta-söréből egy kísérleti küldeményt hoztattam. Ezen idő óta azaz január 1-től Julius elejéig használta leányom a maláta-kivonati, a koncentrált maláta-kivonatot és oly jelentékenyen javult, hogy már most is teljesen egészségesnek mondhatjuk. Mi mindnyájan gyermekünk életének megmentőjeként tekintünk önszörökhalálára kötelezve ez-zük magunkat.

Neumarkt

1882. augusztus 24-én. Tisztelettel **Ich H.** föld-birtokosú Neumarktban, Stájerországban.

A Hoff János-féle maláta-készítmények árai: Maláta-egészségi sör 1 üveg 60 kr., 3 üveg 1 frt 60 kr., 11 üveg 6 frt, 25 üveg 15 frt, 50 üveg 30 frt, 100 üveg 60 frt, 250 üveg 150 frt, 500 üveg 300 frt, 1000 üveg 600 frt, 2500 üveg 1500 frt, 5000 üveg 3000 frt, 10000 üveg 6000 frt.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ISTVÁN BÁCSI NAPTÁRA

vagyis családok házigazdáknak és gazdasszonyoknak, helységi előjáróknak, iparosoknak és földmivelőknek való képes kalendárium.

Alapítá 1883-dik évre Szerkesztő **MAJER JÓZSEF.** köhalmi **KIMSTEIN JÓZSEF.**

HUSZONNYOLCZADIK ÉVFOLYAM.

Ára füzve 50 kr.

TARTALMA: Kamatszámítás új pénzben. — Cselédbért árendát mutató tábla. — Naptári-rész jegyzéklappal. — Bélyegekről. — I. Az erkölcsi világ. Névnaptár mutató tábla (abrendben). — Simor János bíró, hercegprímás és esztergomi érsek 25-éves püspökségének emléke, (ünnepe 1882. június 29-én.) Simor László. (Három képpel). — Bajaink oka. Nyulassytól. — A vándor vitéz. (Történeti elbeszélés a XIII. századból, egy kardszagi régi írás után). II. Gazdák naptára. Rétöntözésről. Levél a szerkesztőhöz. Somogyi Gy. — Mennyi magot kell a lóheres vagy luczernás földbe vetni? — Mit tartunk az árpatermesztésről. — Zöld takarmányozásról. — Spárga termesztése. — Új éke. Howard szabadalmazott hármaseke. (Képpel). — Apróságok. — III. Népevelők naptára. Mészáros Imre. (Arcképpel.) Dalmady Imre. — A munkásságra is nevelni kell az embert. Zámolyi Varga Mihály. — Rácz Antal. (Arcképpel). — IV. Gazdasszonyok naptára. Boldog Jolánta IV. Béla királyunk szent életrajza. — V. Történetek. A magyar ezredvi ünnepély alkalmára. Adakozzunk Szent István király szobrára. — A beszerzezbányai székesegyház. H. Horváth Bélától. (Képpel). — Gróf Csáky Miklós esztergomi kanonok. — VI. István bácsi a házban és a nagy világban. A szegedi magyar ház. (Képpel). Dr. Fodor F. után. — A nyitra völgye. (Képpel). — Tenger alatti vasút Angol-országgal és Franciaországgal. (Három képpel). — A szent Gotthard-alagút. Somogyi Gy. — VII. Művészet. «Krisztus urunk Pilatus előtt» Munkácsy híres festménye és arcképe. — VIII. Tréfák mezeje. Adomák. — A Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

TRIESZTI KIÁLLITAS SORSJÁTEKA.

1. főnyeremény készpénzben frt 50.000
2. főnyeremény készpénzben frt 20.000
3. főnyeremény készpénzben frt 10.000

Továbbá 1 10.000 frtos — 4 a 5000 frtos — 5 a 3000 frtos — 15 a 1000 frtos — 30 a 500 frtos — 50 a 300 frtos — 50 a 200 frtos — 100 a 100 frtos — 200 a 50 frtos — 542 a 25 frtos, összesen

1000 nyeremény 213.550 forinttal

s ezeken kívül még számos más mellék-nyeremény a kiállítók által ajándékozott kiállítási tárgyakból.

Egy sorsjegy ára **50** krajczár.

Megrendelések 15 kr. postaköltség melléklével, következő helyre intézendők:

Trieszti kiállítás sorsjáték-osztálya

Piazza Grande Nr 2, Triest.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

SZÉKELY-EGYLETI KÉPES NAPTÁR

az 1883-dik közönséges évre.

Szerkesztőbizottság:

Bochkor Károly, Buzogány Áron, Deák Farkas,

Imets Jákó, Szász Károly, Szilágyi Sándor, Turóczy Adolf.

Második évi folyam.

Ára füzve 30 krajczár.

TARTALMA: Naptári rész. — Kamatszámítás új pénzben. — Cselédbért árendát mutató tábla. — Bélyegekről. — Czímnevtár. — Olvasókönyv. Báró Kemény Gábor. (Arcképpel). — Haza felé. Simay Jánostól. — Gyergyószentmiklósi Dr. Fogarassy Mihály, erdélyi püspök. (Arcképpel). Kovács Ferenczről. — Ének kántor Erzsébetről. Vass Tamástól. — Báró Apor Károly. (Arcképpel). — Tulipán Marci. Günczi Jánostól. — Mikó Mihály. (Arcképpel). Imets F. Jákótól. — Szenásmész. Történeti vázlat. Imets F. Jákótól. — Azt hittem, hogy... Györffy Józseftől. — Kriza János. (Arcképpel). — Népdal. Kriza Jánostól. — A méhészet haszna, a méhek egyszerű kezelésének előnye és a méhtenyésztés körüli helyes eljárás. Grand Miklóstól. — A volt Maroszelek iskolai alapítványa. — A komló mivéle. Kozma Ferenczről. — Hasznos tudnivalók. Deák Lajostól. — Csikmegyében termelésre ajánlatos gyümölcsfajok. Márton Ferenczről. — A pálinkáról a székelyeknek. — A köszörüs. Rajz. Pettei Istvántól. — A... i kertben. Szász Károlytól. — Régi levelek. — A Magyarországon tartatni szokott országos vásárok jegyzéke. — Hirdetések.

48-ik szám 1882.

BUDAPEST, NOVEMBER 26.

XXIX. évfolyam.

Műhelyi árték: VASÁRNAPI UJSÁG és a egész évre 12 frt. Politikai Ujdonságok együtt: 1 tábla 6. *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: a egész évre 8 frt. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: a egész évre 6 frt. Keltetői előfizetésekre a postailag meghatározott ártékú is csatolandó.

FELEKINÉ MUNKÁCSI FLÓRA.

A NEMZETI színház ünnepet ül. Huszonöt éves jubileumát ünnepli meg egy elsőrendű tagjának, kit e műintézet s általában a magyar szülő és alakító művészet büszkeségének fog nevezni a magyar színészet krónikája, akkor is még, mikor már rég elhangzott a taps és elhervadt a koszoru.

«Leköve csügg egy rövid bilincsen: ez a jelen; a jövőhöz semmi köze nincsen», — írja Petőfi a színészről. És az bizonyos, hogy a színész közvetlen hatása megszűnik azonnal, a mint leszállott a világot jelentő deszkákról. De a közvetett hatás megmarad továbbra is, megmarad azok emlékeztében, kiknek a művész játékában gyönyörködni alkalmá nyílt s annál élénkebben, annál maradandóbban marad meg, minél nagyobb vala a művész, ki alakját emlékeztünkbe bele tudta vézni. És jön az író, jön az aethetikus s papírra veti az alakítást, annak hatását, részleteit oly eleven színezéssel néha, hogy a ki azt késő évek múlva olvassa, — mintha csak maga előtt látná a játszó alakot a színpadok előterében, arczával, mozdulataival, érzelmeivel, indulataival, szenvedélyeivel, — az egész művészt.

Nagy hátránya a színésznek, hogy noha összes testi-lelki előnyeit, egész tehetségét, temperamentumát önti művészetébe, mégis kevésbé lehet önálló, mint a többi művészetek fölkenjei. A festő, kezében egy ecsettel, a szobrász egy vésővel, a költő, író egy szál tollal, a zenész egy nyirettyével megállapíthatja a maga nagyságát, a nélkül, hogy másra kellene szorulnia, a benne élő égi szikra egymaga is fölemeli, s csillagot alkot belőle, mely ott ragyog a művészetek firmamentumán. A színész, noha festőből, szobrászból, költőből, zenészből, minden művészből kell benne lenni valaminek, — csak a költő karján jut abba a helyzetbe, hogy megnyithassa maga előtt a művészet csarnokát s ott előkelő helyet vívhatson ki magának. E mástól függő helyzetét, igaz, bőven kárpótolja őt az a közvetlen hatás és elismerés, melyet művészetével elér, s mely sokkal intenzívebb, bensőbb, melegítőbb bármely más alkotóanál, már azért is, mivel már maga az alkotás közben érvényesül s kölcsönhatásban nyilvánul a művész és közönsége között. Egy nagy néző tömeg szívével kényünk-kedvünk szerint játszhatni, azt fájdalomra, csapongó öröme hangol-

hatni, szabadon ringatni a különböző érzelmek hullámain s *lútni*, érkeinkkel, közelből tapasztalhatni a hatást, melyet művészetünkkel elérünk: ez rendkívül kéjesen izgató, fölemelő, boldogító érzés lehet, melyhez más semmi, talán csak azé a szónoké hasonlítható, a ki ott nyomban tapasztalhatja, hogy szavainak győző, lelkesítő, nagy elhatározásokra ragadó hatása van.

Talán az égi kéjért, melylyel a színművészt alakításának sikere már ott a forró deszkákon betölti, az azon melegeben nyert elismerő tapsért és koszorúért, — mint egy ellensúlyozásul kell annak úgy lenni, a hogy Petőfi mondja. Az igazság elve követeli meg, az egyen-

súly kívánja egy, hogy a színművészeknek, a kinnél senki nem élvezzi nagyobb teljességgel a jelent, a jövőhöz köze ne legyen, vagy csak annyiból legyen, a mennyiben nagyságuk, dicsőségük híre megmarad, — de mindazt, a mi a nagyságát, dicsőségét szülte, magával vigye abban a pillanatban, a mint elhagyta a színpadot, elvige az örök feledésbe, a sírba, mely nem beszél.

Szerencsére a magyar színművészre nem áll egész mértékében a rideg szabály: egy vidám pálya, melynek vége szomorú. A magyar színművészet kitűnőségeinek működése nem szorítkozik a színpadra s a pillanatnyi hatásra. Az ő hatáskörük sokkal tágabb, érdemük sokkal na-

FELEKINÉ MUNKÁCSI FLÓRA.

gyobb, mert kiterjed az egész kis hazára. Ők a mellett, hogy művészek voltak, egyuttal egy nagy nemzeti ügynek is előkelő apostolai, zászlóhordozói. A nemzeti létért folytatott nagy küzdelemben talán sehol más nemzetenél nem jutott oly fontos szerep a színésznek, mint Magyarországon a magyar színésznek. Jelentékeny tényező volt ő a nemzeti nagy ébredés munkájában, a nemzeti érzelm fölvilanyozásában s tán nem lenne nehéz kimutatni, hány nevezetes nemzeti mozgalom találta meg első rugóját a magyar színpadon. Nem is szólva az uttörő színészek osztályrészéről a nemzeti színyadó erő tette hívásában, csak arra az időre utalunk, midőn a hazafiai érzelmeknek, a magyar szellemnek mondhatni egyetlen nyilvános tüzhelye e hazában a — nemzeti színház vala. Itt, a játék, a költészet színe alatt, ápolgatták buzgón ama szomorú években talált meg első rugóját a magyar színpadon. Nem is szólva az uttörő színészek osztályrészéről a nemzeti színyadó erő tette hívásában, csak arra az időre utalunk, midőn a hazafiai érzelmeknek, a magyar szellemnek mondhatni egyetlen nyilvános tüzhelye e hazában a — nemzeti színház vala.

És elhervadhat minden koszoru, melyet a magyar színész feje köré művésze fon: az a koszoru, melyet a nemzeti létért vívott sikeres küzdelme tett halántékára, — örökre zöld marad és virulni fog.

Abban az időben, midőn az idegen önkény vaskeze nyugozta nálunk a szellemet is, 1855-ben jött a nemzeti színházhoz egy kedves, bájos jelenség, egy fiatal leányka, ki mindjárt első megjelenésével meghódította magának egy kritikát, mint a közönséget. Szigligeti «Czigány»-ában lépett föl, mint Rózi, a cigány-leány. Elragadó szépsége, mely tűzű, ragyogó fekete szeme, alakjának szabályos arányai, az egész lényén előmlő leányos szendesség, szép, csengő hangja s kivált az a keresetlen egyszerűség, az a természetesség, mely arczjátékban, mozgásban, hangszólásban csak a széppel párosult igazra törekszik, egyszerre megszerezte számára a közönség tetszését s az ahhoz értők elismerését, kik azonnal fölérezték benne a még csak fejlődésben levő, de már is kétségbevonhatatlan tehetséget.

A nemzeti színház azonban, mely akkor egyedül az önmaga erejére volt utalva s a kormány részéről inkább nehézségekkel, mint támogatással találkozott, — nem volt akkor abban a helyzetben, hogy azonnal rendes tagnak szerződtesse. A színpadon lett volna számára hely, de nem a — budgetben így egyelőre csak föllepti díjakra szerződtek, s, mondá nyolcz forintért egy-egy estére. A művészet iránti lángoló szeretete ezt a ma már a képtelenség szerénynek látszó ajánlatot is elfogadtatá vele s ő itt maradt nálunk jobb jövő reményével vigasztalva magát. És hogy nem hiába, azt legfőnyesebben bizonyítja a tisztelőre most rendezett ünnepély, mely annak van szentelve, kit a magyar színművészet elsőrendű csillagának ma már mindenki elismer.

Munkácsi Flóra, a par excellence magyar színművész, — ki hinné, mikor magyar színpadon játszani látja? — Németországból beköltözött wolffenbütteli családból származott. Nagy atyja osztrák alezredes volt s mint ilyen nyugalmába vonulván, Munkácsra telepedett le. Itt született fia Gaidler Pál már magyar fiu volt, sőt mi több, magyar színészszé lett s ca-

ládi neve mellé fölvevé a Munkácsi nevet s e név alatt lett az akkori vidéki színészet egyik legjelesebb tagjává. Nőül is színésznőt vett, Mészáros Annát, ki szintén érdemes papnője volt a magyar Tháliának s örömeit látta a közönség mindenütt. Flóra tehát már születésénél fogva is színésznőnek lőn prädesztinálva, s már mint kis gyermeknek alkalmá nyílt megismerkednie a festett falak világával.

De — mondja igazán egy életírója a «Vasárnapi Ujság» korábbi folyamaiban — nemcsak a sors véletlene, a muzsa csókja is művésznővé avatta. A testi báj és arczszépség ritka mértéke, a véralakot heves, érzelmek élénk kifejezésére, eleven és gyors fejlődés s szerencsés kifejezés hanggal, szóval, mozdulattal — mind ez a legsebb összhangban már korán mutatkozott nála. Serdülő leányka korában már jelentékeny sikerrel játszott elsőrendű naiv szerepeket és pedig a vidék legelső pontjain, mint Aradon Nagy-Váradon, stb. Szülei, büszkén leányuk tehetségére s bizva szép jövőjében, további kiképzetése végett egy bécsi nevelő-intézetbe adták.

Itt a növendékek többször tartottak műkedvelő előadásokat, természetesen német nyelven s azokon a kis Flóra annyira kitűnt, hogy mindenki fényes jövőt jósolt neki — német színi pályán. De Munkácsi Flóra testtel-leléssel magyar leány volt, szíve ide huzta ehhez a kis hazához, melynek minden tehetséges gyermekére oly nagy, oly igen nagy szüksége van.

És haza jött inkább. A magyar vándor Tháliának lett híve, a míg végre eljutott a nemzeti színházhoz, oly időben, a mikor azt csak tagjainak önmegtartóztatásig menő lelkesedése tartotta fönn, csekély fizetésre, nyolcz forintra.

Itt fokról-fokra haladva, fejlődve, 1858-ban nevére lőn Feleki Miklósnak, s ettől kezdve a derék művészpár nem csak állandó tagja az ország ez első műintézetének, de egyuttal büszkesége is, mely az összekötő kapcsot képezi a magyar színpad nagy hőrszai s az összjáték tekintetében azokat is fölülmuló újabb színi nemzedék között.

Felekiné a nagy minták mellett gyorsan emelkedett a színi pályán. Julia, Desdemona, Ophelia, Stuart Mária csakhamar állandó szerepeivé lettek s rövid időn övéi lettek az első szerelmes szerepek. A tragikai erő teljessége hiányzott ugyan nála, de nem a képesség a mélyen megindító, érzelmek játéka, melyben szerencsén tudta párosítani az igaz bensőséget a meggyerő kellemmel. A régibb francia írók romantikus színezetű drámáiban is szép szerepköre nyílt s a «Jean Paul» című darabban, Margit szerepében, magát a szerzőt, az öreg Dumast is elragadta, ki rendkívül elismerő módon ismertette játékát a francia közönség előtt. Már az újabb francia termékek női alakjai nem feleltek meg annyira művészi temperamentumnak; de, a mi legfőbb dicsősége, annál inkább érvényesült tehetsége a magyar színművekben, kivált a középfajú drámákban és vígjátékokban, melyeknek magyaros zamatát elragadó bájjal tudta kifejezni. Szigligeti történeti darabjaiban is, mondhatni, övé volt az első szerepkör, az érdekes írónak alig van műve, melyben kiváló szerepet ne szánt volna Felekinének.

Az utóbbi években Felekiné a szerelmes szerepkörből az anyahősnők szerepkörébe «játszta át magát», — hogy színpadi szóval éljünk. Nem azért, mintha az idők nyoma észrevehetőleg megváltozott volna színi alkotásain; mert a kedves szeretetreméltóságot most is csak úgy tudja ő a színpadra varázsolni, mint évek előtt. Őt a művészi okosság bírta ez elhatározásra, mely megelőzi s nem várja be az idők

intelmét. S az eredmény megmutatta, hogy helyesen cselekedett. Mert midőn Szigligeti «Trónkeresője»-ben, mint Predszlava ősz hajjal jelent meg a színpadon: oly sikert aratott, mely semmivel sem engedett leghatásosabb fiatal szerepei sikereinek.

Hosszu sorozat kerülne ki abból, ha mind ide akarnók iktatni azokat a szerepeket, melyekben a közönséget elbájolnia sikerült. Volt egy idő, a mikor nélküle alig volt képzelhető vonzó előadás. A nemzeti színházna aligha van egy tagja is, ki többször s több elsőrendű szerepben lépett volna föl, mint Felekiné. Szerepkörét nehéz is volna egész teljességben meghatározni. Csakis hozzávetőleg s inkább fejlődésének jelzése kedvéért iktatjuk ide néhány jelentékenyebb szerepét, melyekben mindig feledhetetlen lesz azok előtt, kiknek művészetében gyönyörködni alkalmuk volt. Ilyenek voltak:

A «Tündérújjak»-ban és «Szerencse gyermeké»-ben Hermance, «Egy szegény ifju történeté»-ben és «Jean Paul»-ban Margit, «Völgy lilomá»-ban Henriette, «Lecouvreur Adrienne»-ben a czimszerep, a «Benoit család»-ban Márta, a «Társaságból»-ban Magda, «Báró és Bankár»-ban Adél, «Essex»-ben Rutlandgrófné, «Stuart Mária»-ban a czimszerep, «Othello»-ban Desdemona, «Romeo és Julia»-ban Julia, «Hamlet»-ban Ofélia, «Bánkban»-ban Melinda, «IV. László»-ban Ayda, «Lelencz»-ben Julesa, «Valeriá»-ban a czimszerep, a «Trónkereső»-ben Borics neje, majd később Predszlava, «A király házassága»-ban Erzsébet, a «Fény árnyai»-ban a főszerep, «Közönyt közönynyel» Donna Diana, a «Nőuralom»-ban Ilon, «Halottak emléké»-ben Ottilia. Ide jegyezhetnénk még akár tízenyi nagy szerepet, de ez is elegendő annak megítélésére, mily előkelő helyet töltött be az ünnepelt művésznő anemzeti színház repertoírjában s mennyire megérdemli, hogy ma, midőn rendes tagságának huszonöt éves jubileumát üli, a magyar színművészet minden barátja osztozzék az általános obajításban, hogy még soká, igen soká gyönyörködhessünk művészetében.

KASSANDRA.

(Schiller.)

Troja kedv- s örömtől hangzott,
Mig le nem dőlt szent fala;
Ujjongott az arany-lantok
Ittasult örömdala.
Bősz harezát a kéz nem küzd,
Nyúgoszik mind tétlenül,
Mert a dicső Peleüszfi
Názt Priam lányával ül.

És az útezőkon virágos
Néptömeg tolong elé,
Thymbriusnak* oltárához,
A szent templomok felé.
Tompá zúgással haladva
Árad a bacháni kedv,
S bánatában elhagyatva
Csupán egy bús szív eped.

Búsán az öröm teljében,
Egymagában, társalan,
Apolló babér-berkében
Bolyg Cassandra komoran.
Hol legsűrűbb a lombátor,
A jósnő addig futott,
És a szent övet magától
Bosszusan ledobta ott:

«Tárva áll örömmek, élvnek
Itt minden szív boldogon,
És az agg szülők remélnek,
S mátká-díszben áll hugom.
Csak magamnak kell keserni,
Mert nem áltat, a mi mást,
S látom szárnyasan közelgni
Trojára a pusztulást.

* Apolló melléknév.

«Egy fátylát látok kigyúlni,
De nem Hymené a láng,
Föl a fellegekre nyúlui,
De nem oltár-tűz gyanánt.
Látok vidám ünnepélyt, de
Sejtelmes lelkeimbe' már
Kong a bosszus isten lépte,
Kitől mindez jajra vál.

«S panasziat egyre szidják,
S gúnyolják keservemet,
A magányba eltaszítják
Vérig győtrött szívemet.
A ki boldog, rám se néz az,
Gúnynyal illet a vidám!
Zordon isten, oh nehéz az,
Mit te mértél énreám!

«Jóslatod' hirdetni fennen,
Mért dobál ez elveszett
Vak városba, oh kegyetlen,
Nyitott szemmel engemet?
Meglátom azt mért is hagyta.
Mit el nem fordíthatok?
Mert beteljesül a nagy nap,
S eljő, mitől borzadok!

«Mért kell a közel veszélynek
Föllebbentni fátyolát?
A család csak az élet,
Elveszett az, a ki lát.
Vedd e bús világosságot,
Vedd a véres képeket!
Jaj annak, ki igazságot
Romlandó edénye lett.

«Add vissza vakságom', óh a
Szív békés homálya jobb!
Nem zengek víg dalt, mióta
A te szózatod vagyok.
Adsz jövőt, de el kívánod
Érte a vidám jelent,
Oh vedd vissza adományod',
Csalfa az, s örömtelen.

«Nász-koszorút soh' se' hord már
Többé illatos hajam,
Mióta bús oltárodnál
Neked szentelém magam':
Ifjuságom könytől ázva,
Csak a bűt ismertem én.
S az enyémek minden gyszása
Ott sirt szívem rejtékén.

«Társaim vidám karában
Minden él, szeret s örül,
Az ifjuság kedv-zajában
Búba csak szívem merül.
Már miattam dísz a földnek
A tavasz hiában ád,
Az életnek hogy' örülhet,
A ki, hajh, mélyére lát?

«Szíve ittas mámorában
Oly boldog Polyxena!
Mert a hellenek sorában
Legdicsőbb, lesz férje ma.
Bűszke kéj dagasztja keblét,
Csak alig fér benne meg,
S nem irigyl vele, nem még
Titeket sem istenek!

«En is láttam, felaláltam,
A kit birni vágy szívem!
Szép szeme szerelmi lángban
Edekel hozzám hiven.
Otthonunkba vigan szállnék,
A hű férjnek oldalán;
De közénk egy styxi árny lép,
Zordon éjt borítva rám.

«Valamennyi sápadt árnyat
Felküld Persephóné. Jaj,
Akármerre keljek, járjak,
Lelkek szállnak, mint a raj.
És betör, hogy megzavarja.
Szép korom játékba
Árnyak szörnű zúrzavarja!
S vidám nem leszek soha.

«S a gyilkot villogni látom,
S égni a gyilkos szemét,
S az iszony leszögzi lábom';
Nincs menekvés, itt a vég
El se' fordíthatva arcom',
Tudva, látva kell rideg
Sorsomat bevárni, s sarczon
Távol földön halni meg.»

S szava cseng még. — Hallga távol
Mily kevert hangok zaja
Kél a templom kapujától —
Halva Thetis nagy fia!
Eris jó, kigyóit rázva.
Futnak mind az istenek,
S vész-felhők, villámcsikázva,
Függnek Ilion felett.

VARGHA GYULA.

ÉLTETŐ ÉS KÁRLÁTÓ ET COMP.

— Végünk van feleség! Nincs szabadulás.
Itt a mérleg, most számítottam össze. Két annyi az adósság, mint a vagyon, előttünk az örvény, a csőd, a dob.

— Én ezt előre láttam, tudtam, sirattam! — felelt szomorúan Kárlátóné asszony. — Gondoltam, hogy ez lesz a vége, mióta a magad dolgát hanyagolod, s esztelen bizalommal szövetkeztél azzal a drágálatos Mundival. Az vitt téged minden hebeburgya vállalatba, az terített le a jó utról. Már most mitévők legyünk? Mindenki tudja, hogy vele szövetkeztél, s ezzel nem csak vagyonunk, hanem becsületünk is oda.

— Én túl nem élem, be sem várom. Hátároza'om szilárd. Egy pisztolylövéssel véget vetek az egésznek. Isten veled, szegény asszony! — Megállj szerencsétlen! Hát jogászyerek vagy te, vagy épen gimnázialista az ötödik osztályban, hogy mindjárt pisztolyra gondolsz? A pisztolylyal semmit sem teszesz jóvá, csak rosszabbá. Azt hiszed, véreddel kifizeted hitelezőidet? Gyermekeidnek visszaadod örökségüket? Mi lesz belőlük, ha gyáván megszökök tőlük? És mi lesz lelkebből?

Kárlátó ur lecsüggesztette könnyelmű fejét, némán, sötéten nézve maga elé. Dehogy merte volna fölemelni! Miért? Mit lásson? Egy fehér arczot, melyen csendesesen gördülnek alá a könyvek? Annyit sem mert mondani, a mit pedig elgondolt: Ha a golyó meg nem öl, ezek a könyvek szurnak szíven.

Vége is az asszony szólalt meg: — Nem gondoltál a mi régi jöltevőnkre, Éltető urra?

— Dehogy nem! — sóhajtott a férj. — De micsoda orczával menjek hozzá? Hiszen mennyi ideje, hogy felé se néztem! Hányszor intett, hogy ne czimborálgass azzal a nyomorult Mundival! Hányszor megsegített! Azt sem tudom, mennyivel vagyok adósa! Hogy menjek most hozzá! Csuda lenne, ha ki nem vettene.

— Azért csak menj el szegény férjem! Ő oly jó és kegyes. Hány emberen segített már! Menj, valld be töredelmesen szorult helyzetünket. Mond meg, hogy ha nem segít, gyalázat és kétségbeesés lesz a sorsunk. Eredj, eredj!

Kárlátó ur lelkében erős tusa támadt; szegyenkezett. Mert Mundi urral élni világát az nem volt szégyen; tovább-tovább sülyedni a becsstelenségben, nem szégyen. Ha más, ha az egész világ mondja hát mögött vagy szemünkbe: «Becsstelen», az nem szégyen, de megvallani: «én becsstelen, én teköző, én tönkrement ember vagyok», ez szégyen.

De mit volt mit tenni. Csak elindult Éltető ur háza felé, ezer kétségek közt. Hogyan könyörög neki? Hogyan fogadja? Haragos lesz. Még ki is vetteti, vagy talán be sem bocsátja.

Mindegy, rosszabb úgy sem lehet. Bejeleneti magát, s már abban a pillanatban kétfelé

táru a nagy ajtó. Kárlátó barátunk reszkette közeledik, melyen meghajtja fejét, szólni akar, de nem tud, vagy nem mer!...

Éltető ur már várja. Várja pedig — oh minden irgalom — várja olyan nyájias, szeretetteljes tekintettel, mint — mint a teköző fiut valamikor várta az elhagyott atya.

Kárlátó ur még jobban megzavarodik. Ő nem mosolyt és biztatást, hanem haragos tekintetet, pirongatást várt. Ezzel legalább daczolhat, a ki férj; de ez a mosoly, ez — megálázza és összetöri az önérzetet.

Éltető ur kétségkívül csalódásban van; azt hiszi, hogy Kárlátó barátunk most megfizeti mind az adósságát, s rá még az illető kamatot is...

— Uram! — hebegi — talán nem méltóztatik tudni...

— Tudom, mindent tudok, — felel Éltető. — Mindent? — és rettegése még nagyobb lesz. — Mindent? ismeri ön üzleti viszonyaimat?

— Tökéletesen, — biztosítja Éltető, — jobban, mint önmaga.

— Ah, uram! szegyenlem, de mégis jól esik tudnom, legalább fel vagyok mentve szomorú és szegyenletes helyzetem elmondása alól. Én egy semmivé lett ember vagyok. Nincs menekvésem, nincs szabadulásom, ha ön elutasít. Ön mindig jóakarom volt, tanácsolt, hitelezett. Fájdalom, mindazt, a mit az ön jósaága adott, eltékoztaltam, elbuktam. Nem fizethetek. Gyáva voltam, bolond voltam, a szédelő Mundival szövetkeztem. Már véget akartam vetni életemnek és nyomoromnak, midőn feleségem azt tanácsolta: Keresd fel Éltető urat. Most itt vagyok.

— Szegény barátom! — vigasztalta Éltető, — mint sajnálom önt! De az ön hitvese egy bölcs asszony, máskor is szót fogadjon neki. Hogy juthatott eszébe csak egy pillanatra is az öngyilkosság? Hát adtam én önnek valaha okot arra, hogy bennem kételkedjék? Voltam én önnek ellensége valaha?

— De uram! nem mertem hinni, hogy az ön barátsága ilyen határtalan hozzám, ki csak pénzt kérni jártam önhöz, jó tanácsait pedig itt hagytam. Hogyan hihettem, hogy ilyen állásu ur méltóztatik megemlékezni ily mélyen sülyedt emberről?

— Hát azt hiszi ön, hogy én csak akkor szeretem barátimat, ha nincsenek rák szorulva? De hagyjuk ezt! Lássuk, mint lehetne önön segiteni. Itt van — és egy kész okmányt von elő szekrényéből — kész ön aláírni ezt?

Kárlátó uram semmit sem értett az egészről. Talán új kölcsönt kap, de egyszermind az új kölcsönnel együtt régi váltóit is ki kell cserélni, tán épen busás kamattal. De nem. Éltető ur egyetlen a világon, s nem tesz úgy, mint mások. Nem azért menti ki az embert a vízből, hogy újra belefojtsa. Bizom benne, aláírom, a mit akar. Ugy is el volnék veszve: mit kockáztatok ezzel! Rábizom magam, ő megment.

— Kérem a tollat, aláírom.

— Olvassa elebb! — mondá Éltető ur, átnyujtva az okmányt.

Kárlátó olvassa: «Alólirottak, névszerint Éltető N. és Kárlátó Ádám, közös megegyezésből, mai, 1882. év július 19-ik napján kereskedést nyitnak.

A kereskedés czéjje lesz: «Éltető, Kárlátó és Társai.» Éltető kezességét vállal a Kárlátó-házért, rendezi annak ügyleteit a hitelezőkkel, és a két ház jelen szerződés napjától kezdve egygyé lesz.

Másfelől alólirott másik szerződő fel, Kárlátó Á., kötelezi magát, hogy a Mundi-házzal való minden eddigi összeköttetéseit feloldja, s

mától fogva idejét és tehetségét az „Éltető, Kárlátó és Társai» ház közös érdekeinek szenteli.» Következnek az aláírások.

Először Éltető ur írta alá, azután nyájasan nyujtotta a tollat Kárlátónak.

— De uram! — kiált csaknem megrémülve Kárlátó, — ön félreért engem. Nekem nincs semmim. Nem hogy az alapoz járulhatnék, de adósságomat sem fizethetem. Aztán becsületem sem szeplőtelen. Nem fél, hogy egy ilyen üzlettárs homályt vett az ön nevére?

— Kedves Kárlátó! Ön ért engem félre,

gatta szívéhez, végre néhány szót rebegve, távozott.

Fölösleges tovább mondani. Feltétlen odaadása az üzlet ügyeiben, naponkénti érintkezése Éltető urral, ennek böles tanácsai, — és mondjuk ki, — az a természetes önérték, melyet szívében egy ilyen üzlettárral való egyezés tudata táplált, — lassanként magasabbra, mind magasabbra, végre oly magasra emelték Kárlátó barátunkat, hogy bizony nem érdemelte.

— Látod, — mondogatta azután a feleség igen gyakran, — jó néha az asszony szavára

jótállót és kezeset nem találunk, a ki megfizeti adósságunkat, a társaságba fölvesz, tanácsol, vezérel, lelkesít. A kinek érdeme a mi érdemtelenségünket, hitele a mi koldusbotunkat elfedezi, kiegyenlíti a nagy bíró előtt.

Borulj arezra e nagy név előtt. ***

A DIAKOVÁRI SZÉKESEGYHÁZ.

Azon nagyobb szabású alkotások között, melyekkel Strossmayer püspök a horvát népet megajándékozta, legújabb és mindenestre igen

A MŰCSARNOK KIÁLLÍTÁSÁBÓL. — „FÉL A BABA» SZOBORNŰ ZALA GYÖRGYTŐL.

nem én önt. Nekem van annyi tőkéim, hogy az önére nincs szükség. Az ön hírneve nem árt az enyimnek, de az enyim használhat az önének. Tehát semmi ellenvetés, semmi aggodás, kedves üzlettárs, írja alá.

Kárlátó örömtől és hálától reszkető kezekkel írta alá a szerződést.

— Már most, — mondá Éltető, — ez a szerződés fennáll közöttünk életre-halálra. Remélem, nem fogja többé megvetni tanácsomat, s ön teljes erejéből velem együtt munkálkodni fog a ház megszilárdításán.

Kárlátó — mintha fojtogatták volna — egy szót sem birt szólani, csak az írást szoron-

hallgatni. Hol volnánk most, ha Éltető urhoz el nem mentél volna akkor?

Talán egyik-másik figyelmes olvasó már eddig is megértette, hogy a mit én itt elbeszéltem, nem igaz történet. Pedig mégis a legigazabb minden történetek között, — példabeszéd alakjában. Egészen mindennapi történet. Mundi ur a világ, Kárlátó uram az ember. Én, a ki ezt írom, s te, a ki ezt olvasod, Kárlátó Ádámok vagyunk. Ha megcsináljuk számadásunkat, ha látjuk, hogy a Mundi urral folytatott üzletünk eredménye semmi nyereség és teméntelen adósság, kétségbe kellene esnünk, ha csak olyan

figyelemreméltó a diakovári székesegyház. Eddig egy szűk kis épület, melyet Patacsics György püspök emeltetett, s már utóda Bakács Péter kénytelen volt megnagyobbíttatni, szolgált katedrálisul a boszniai egyházmegye központján, Diakovárott. Századunk elején Mandics püspök foglalkozott ugyan egy diszebb székesegyház építésének eszméjével, közvetlen utódai pedig tervezeteket is állítottak egybe, de — szerencsére — a kivitel stádiumáig nem jutottak el. Szerencsére — mondjuk — mert a fönmaradt rajzok és tervezetek azt bizonyítják, miszerint a diakovári katedrális csak oly czopf-izlésben épült volna általuk, mint azon időtájt a többi hasonló templom ezen kevésbé egyházas stílusban emeltetett.

A székesegyház építésének eszméjét tehát

Strossmayer örökölte. Ő a közönséges alkotások keretén túl, nagyobb szabású dómot óhajtott emelni székhelyén, mely dóm — saját indokolása szerint — a horvát népnek «azon gondviselészerű» küldetéséhez képest, melyre e népet ő a világtörténelem folyamán hivatottnak ismerte föl, világító fúroszául szolgáljon. E templom figyelmeztesse a horvátokat világtörténeti missziójukra. Mert «a horvát nép — úgy mond — földrajzi fekvésénél fogva kelet és nyugat közé ékelve, valamint hajdan, közvetítő volt a keleti műveltségnek nyugatra való terjesztésében: úgy a jelenben és jövőben szintén közvetítőül van gondviselészerűleg rendelve, hogy a nyugat civilizációját a keletre újra visszaömlésze. Ezen eszme kifejezésére a központi és csúcsos stílyel vegyített román stíly alkalmas műemlékűl kínálkozott; az építendő diakovári székesegyház tulnyomólag román stílyje, mint a mely főképp Európa keleti részén

azok tolmácsolója sem lehet. Különben is a stíly, melyben e dóm épült, nem mondható újnak. Olaszország templomai közt, természetesen még nagyobb méretekben, számos hasonló izlésben épült régi és újabb műemlék található. Csalódni tehát az, ki a diakovári új székesegyházban valami új, a szláv népek misszióját kifejező kompozíciót föltételezne.

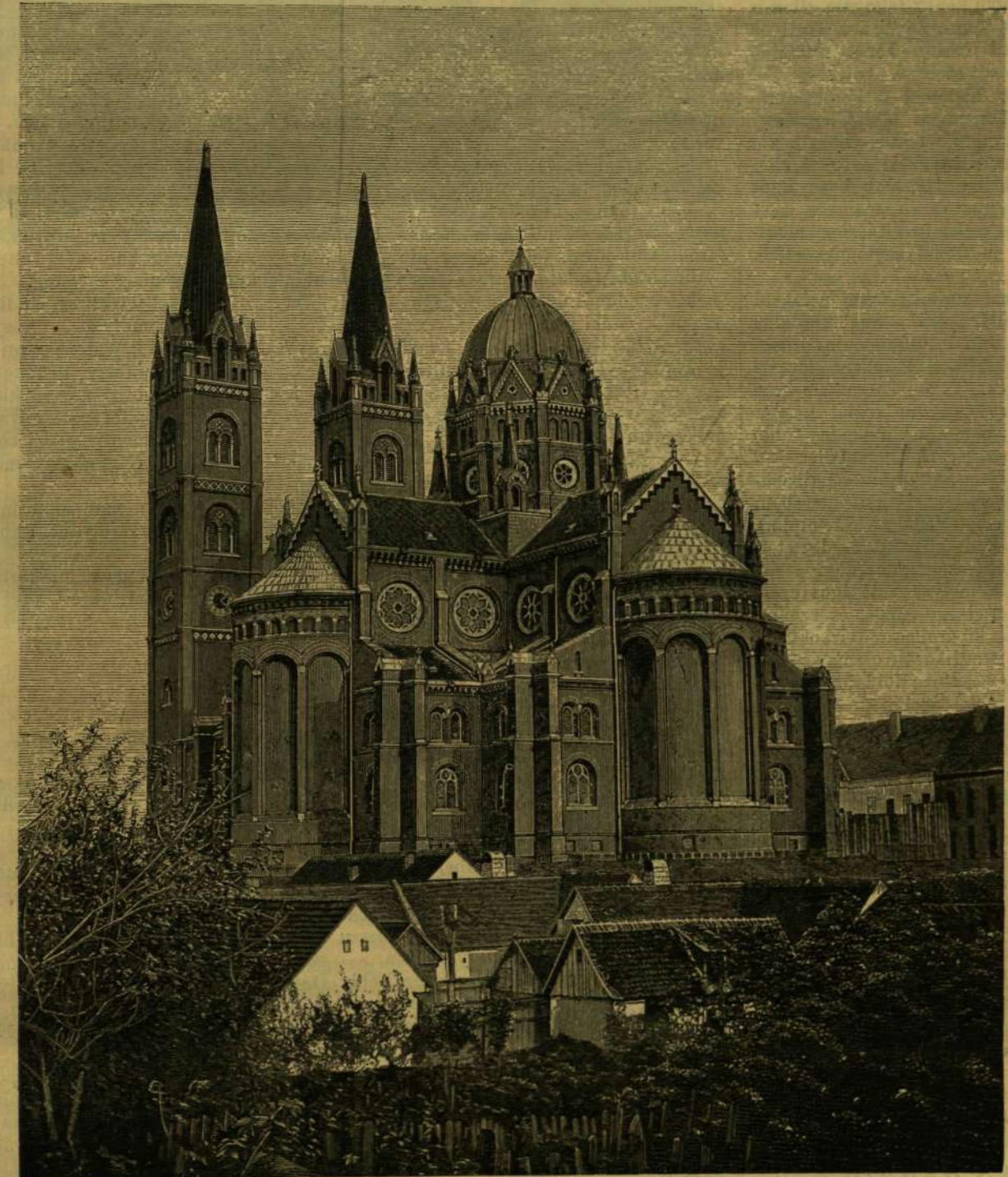
Ezek előre bocsátása után nézzük magát a templomot. Midőn e sorok írója, f. évi július hó 2-án, épen ezen új dóm megtekintése céljából Diakovárott megfordult, az még nem volt teljesen befejezve. Ennélfogva csak arról szólhatunk, a mit készen láttunk.

A templom tervezője néhai Roesner Károly műépítész és a bécsi műakadémia tanára. Ő készíté a tervrajzokat és kezdette építeni a dómot tizenhat évvel ezelőtt. De miután 1869. év derekán meghalt, a bécsi dómépítész, Schmidt Frigyeszt kérte föl a püspök, székesegy-

le-i monolit oszlopon álló díszes baldachinból van szerkesztve. E baldachin alatt az oltár-asztal foglal helyet kettős menzával, az az épen oly beosztással, mint Olaszországban a S. Clemente-bazilikában, hogy az oltár mindkét oldalán lehet misét mondani. A püspök a nép felé, az áldozatok pedig az apsis felé fordulva végezhetik a szertartásokat. Így van ez pl. a római sz. Péter-bazilikában, hol a pápa a nép felé fordulva miséz, mint az őskeresztény korban egyáltalán szokásos volt.

A diakovári székesegyház sz. Péter apostol tiszteletére levén emelve, a főoltár baldachinjának a csucsán az ő szobra látható és a négy egyházatya mellképe. E főoltáron kívül, mely 50,000 forintba került, még hat oltár van a templomban. Ezek — kivéven a sz. Mária és a sz. József oltárát — mind a szláv népek apostolainak emlékére vannak emelve.

Érdekes a püspök katedrálisának (bema),

A DIAKOVÁRI SZÉKESEGYHÁZ.

volt kifejlövése és elterjedve, a Nyugat-Európában tulnyomóbb csúcsos stílyel vegyítve, a horvát népet a nyugati civilizációhoz való viszonyában, a Konstantinápolyban s általában a keleten divatos központi építészetből kölcsonzótt kupolával díszítve, a horvát népet a keleti műveltségi tespedéshez való vonatkozásában tünteti föl.

E bizonyára elég szellemes, de minden izében históriailag épen nem dokumentált fel fogás vezette Strossmayer püspököt székesegyházának alkotására. A nélkül, hogy itt helye volna e fölfogás érdemébe bocsátkozni, csak egy megjegyzést teszünk. Szerény nézetünk szerint egy isteni tiszteletre szánt épület, a hozzá fűződő vallásos eszmékkel együtt messze fölté áll minden néven nevezett nemzeti velleitásoknak, tehát

háza befejezésére. Mintegy 1,200,000 forintba került a kolosszális, latin kereszt alakjában emelt épület, melynek hossza körülbelül 39 öl, szélessége közel 14, a keresztkaroknál pedig 30 öl; beleér hat-hétezer lélek. Előtte — szlavonai szokás szerint — két hatalmas kút foglal helyet, melyeknél a templomba lépő hívek előbb megszoktak mosakodni. Maga az épület vörös téglából (roh) van rakva; csupán az ablak- és ajtóbélétek, oszlopok és rózsablatok vannak homokkőből faragva. A tornyok a kereszt csucsáig 57 öl magasak, a kupola pedig kívülről 31 ölnyi magas.

A dóm tágas, jól világított belsejébe lépve, őskeresztény berendezésű bazilikában találjuk magunkat. A kupola alatt a sátoros vagy ciboriumos oltár emelkedik, mely négy marseil-

valamint a kanonokok szentélyszékeinek az elhelyezése. Ezek szintén az őskeresztény bazilikai berendezés szerint a szentély kerek záradékában, az u. n. *apsisban* vannak fölállítva, úgy hogy ezen emelkedett helyről a püspök a domban összegyűlt hieit a szertartások alatt láthatja.

A szószerk alkotásánál azonban eltértek az egyház legrégibb praxisától. Hajdan kettős szószerk (*ambo*) volt az őskeresztény bazilikákban, melyek közül az egyiket az epistolát, a másikon pedig az evangéliumot olvasták föl a népnek. A diakovári domban csak egy szószerket és ezt is az epistola oldalon találunk. A hat *brocatello d'Espagne* oszlopon emelkedő domborművekkel dusan ékített szószerk különben igen csinos mű. Ezt, valamint a szobrászati művek legnagyobb részét, Donegani Ignác fiumei szár-

nak a szájából még a betévfalatot is?! Hiszen, mikor kiházasítottam vele a leányomat, kiadtam én annak szegény sorsomhoz képest a ládabeliét, aztán hat pelyhes vánkost, két derékaltat fosztatlan tollal, három négyesvászonn lepedőt.

„Nem tartozik az ide”, — vág bele a fiskális ur.

„Hiszen csak azért mondom, hogy hát mért hánytorgatja azt, hogy mink ápoljuk, oskoláztatjuk ezt a kis árvát, a ki az egyetlen fiunk után maradt! Meg magunknak is csak holtig kell élnünk az öregemmel, pedig mink már nem szerezhetünk, csak a készlet eszszük; ha ráosztjuk a mi kicsink van, mi lesz belőlünk is. De abból az ártatlanságból is! Istenem! Istenem!”

Nénemasszony szíve teljességében a legmegindítóbb szerhez, a síráshoz folyamodik: mire Mihály bácsi nagyokat pislant, és az érzés

EGYVELEG.

* Csaba regéjére emlékeztető hit volt elterjedve Arabi katonái közt a legutóbbi hadjárat alatt. A fellah nép ugyanis meg volt győződve, hogy azok, kik a hitetlenek ellen harcolva estek el, a következő csatákban mint szellemek fehér lovakon és farkokkal tértek vissza harcolni. Ki is üzték volna az angolokat, ha Arabi hívesen megtartotta volna a korán parancsait, de nem úgy történt. A tel-el-kebi csata után egy tyúk tojást tojt, melyen a felirat állott: „Arabi elvesztette a csatát, mivel az ellenség holttesteit megosonkította. Allah megbüntette őt, de visszaadja neki a győzelmet, ha jövőre megtartja parancsait.”

* Ragályos betegségnek tartják a kereszténységet a fanatikus buddhisták Japánban Noto tartományban. Azt hiszik ugyanis, hogy az idegen misszionáriusok látnyomásuk érintése is terjeszti a hitet, s ezért sok helyen még a rendőrség segédelmével sem képes a misszionárius lakást s élelmet kapni.

hogy kezéket csak a lap egész évi előfizetőinek nyújtják. Kíváncsi, hogy az ilyen fajta reklám az amerikaiak specialitása maradjon.

* Lóháton tánczolt quadrillok az elmúlt őszszel nagy divatban voltak Franciaországban régi. Montespan asszonyról is írták, hogy ily mulatságokat rendezett Lajos király udvara számára.

* Egy párisi szakács nemrég fogadást tett, hogy 5 perc alatt egy tyúkot leöl, megkopaszt, megsüti, feldarabol s asztalra tesz. A fogadást megnyerte, mert munkájával 4 perc és 22 másodperc alatt elkészült.

* A lengyel nemeselek utazási aranya. Régi közmondás, hogy a lengyel nemes egy arannyal az egész világot beutazhatja s mindenütt talál hitelt. A lengyel birodalom virágkorában e közmondást a sokat utazó lengyel nemeselek a szó szoros értelmében megtartották. Ha valaki közülök Párisba vagy másfelé akart menni, udvari marshallját előbb Krakóba küldte, hogy ezt az egy aranyat kiveresse.

Flakas 1882.

ÜGYES-BAJOSOK. — BICZÓ GÉZA RAJZA.

miatt megrendülő bajusz alól alázatosan csak ennyit mond:

„Tekintsön bele a bajunkba a tekintetős ur, — mögháláljuk, — bizony Isten mögháláljuk!”

Az öreg szülék önzésnélküli szeretete meghatotta a különben jószívű fiskális urat. Maga elébe is parancsolta azt az árva jussán kapkodó irigy embert, és úgy a lelkére beszélt, de meg úgy körül is ijesztgette a törvénnyel, hogy az nemcsak beadta a derekát, de még el is ment az öreg szülékhez, és a síró felesége előtt fogadta meg, hogy az öregek holtá után gondviselője lesz annak a kis árvának.

A tekintetes fiskálisné asszony csakugyan magtyuknak hagyta azt a két szép jércét, a fiskális ur se követelt e peren kívüli esetért külön fizetést.

Áldja meg jószágért az a könyörülő szent ur Isten, a ki az árváknak gondviselő édes atyja.

KISÉRI.

* A hindu nép az üstökösöket azt tartja, hogy az egy bolygó feje, melyet egykor az istenek hitlen-ségért lefejeztek. Az ég egyik oldalán csak a fej látszik, másik oldalán pedig a törzs, mint világító fej-nélküli lovas egyik kezében karddal, másikban paizszal. A szegényebb szerzetesek közül több száz várja Kalkuttában éjjelente a fejetlen lovas elő-tünését.

* A nyilvános csillagvizsgáló tornyok száma jelenleg 118. Ebből Európára esik 84, Amerikára 27, a többi világrészekre 2—2. Legtöbb (29) van Poroszországban. A legrégebbi torony a leydeni, melyet 1632-ben készítettek.

* Ötven év óta van már a bécsi birodalomban egy szerelmében csalatkozott vén kisasszony. A jelenleg már 82 éves nő nemcsak teljesen egészséges, de rögeszméje még most is megvan s mindenkit megkérdez, mikor lesz a legközelebbi bál, mert azt hiszi, hogy hítlén kedvesével ott találkozik s az is-mét kibékül vele.

* Amerikai reklám. Egy lap Ohíóban többek közt így is ajánlja magát: „Lapunk kiadóhivatala szerződéseket kötött több gazdag örökösével, kis-asszonyokkal és özvegyekkel, kik ígéretet tettek,

Csakugyan egy arany volt, de néha oly nagy, mint egy kocsi. Utközben aztán e nagy darab aranyból törtek le egyes részeket s váltották fel; ha az egész elfogyott, a marshall ismét Krakóba ment, hogy új aranyat készíttessen. Utalványokat és papírpénzt sohasem hordtak magukkal.

* A gyufa feltalálásának is voltak előzményei, mint általában minden nevezetes találmánynak. Az első e nemben Boyle Robert, híres angol természetűd, ki először ismert fel a légkör ruganyosságát s ki a megmérhetlen apró légköri testecskéket először tartotta a ragadós és járványos betegségek s más természeti tünetmények közvetítőinek. Boyle 1680-ban kénvirágból és foszforból állított össze egy keveréket, mely könnyű dörzsölés folytán meggyuladt. „Artificial phosphor” című művében (III. kötet, 200. lap) részletes leírást ad e találmányáról. Később Pilatre de Roziers francia készítet foszfor gyertyákat, de a gyújtó anyag összetételét nem írta le. Mindkét találmányt elfeleledték, midőn a „kénfa” és „acél” helyére Irinyi hazánkfa a gyufát hozta be.

A MÜCSARNOK ÚJ KIÁLLÍTÁSA.

E hó 21-én az őszi kiállítás második sorozata nyílt meg a műcsarnokban. Egészen megváltozott ez új sorozatban az első kiállítás arculata. Nagyszámu új festmény érkezett, úgy hogy el kellett távolítani sok határos művet is, hogy beférjenek az újonnan érkezettek, miután ezek igen nagy joggal bírnak még a jeles külföldi művek fölött is, tudniillik polgári joggal itthon. A magyar művészek még soha, egy kiállításon sem jelentek meg ily tömegben, ily erőteljesen, ily változatosan mind a művekben, mind pedig a neveken. Jeles művészeket, kezdőket, egészen ismeretlen neveket egy nagy fölbuzdulás és jelentékeny lendület hozott itt össze. A hol rendesen a külföldi műveké volt a tömeges rész, a főhatást, ott most magyar művészek foglalják el a helyet, gyönyörködtetnek, vagy pedig legalább is lebilincselik a figyelmet, s mutatják azt az igazságot, hogy a serkentés mindig természetes erő, s hogy a külső körülmények kedvező alakulása a művészekre milyen életet befolyásol.

Mert a külső körülmények az utóbbi időkben jól alakultak. Munkácsy fogadtatása a képzőművészetek ünnepe volt. A közoktatásügyi miniszter foglalkozni kezdett a hazai festészet ügyével; elhatározta a mesteriskola megnyitását, s meghívta annak vezetőjeül Benczur Gyulát. Egyszersmind pályadíjakat, jutalmakat tűztek ki, melyekhez a műcsarnok mostani kiállításán keresztül lehet eljutni. E kedvező körülmények hatása alatt vált lehetségessé oly kiállítás, melyben csakugyan magyar művek uralkodnak. Ilyen mértékben még egyszer sem történt ez. A magyar művészet minden barátjára kellemes meglepetés az új kiállítás.

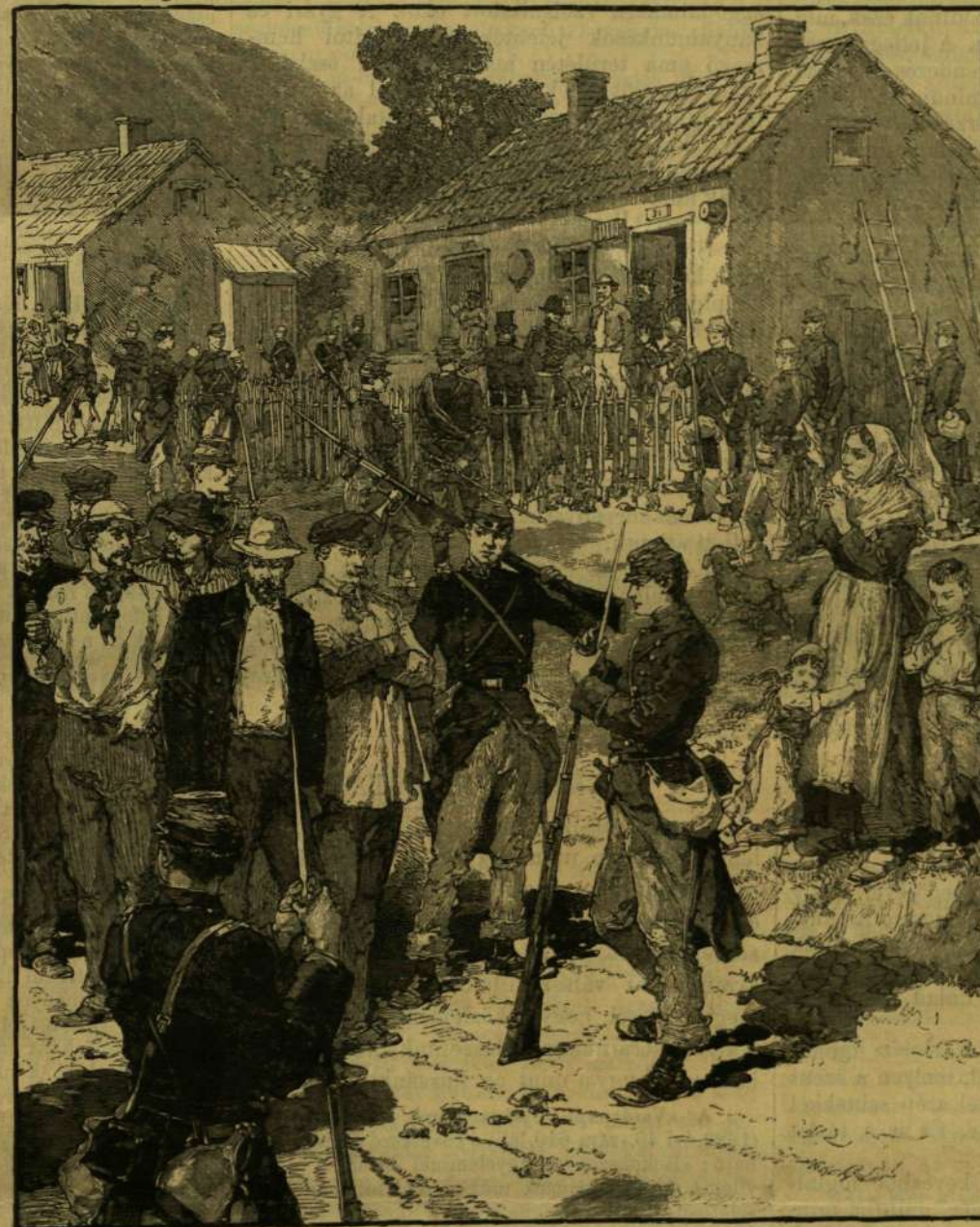
A 282 művet 197 művész állította ki. Ebből 68 magyar művész, 125 festménnyel; de megjegyzendő, hogy a külföldiek nagyobb száma csak statisztikai adat, mert sok a kis, apróbb kép, míg a magyar művészek nagyobb méretű és gyakran magas törekvésű művei általában szembeütőbbek, és sokszor ezek mellett egy-egy teremben alig egy pár külföldi műnek jutott hely. A német festők helyét is a francziák és belgák kezdik elfoglalni. Ez utóbbiak közül 59 van 86 festménnyel; német 57, kik 65 képet küldtek, s ezeken kívül néhány olasz, svéd.

E kiállításon dől el, hogy kié legyen a Munkácsy-féle 6000 frankos művészi ösztöndíj; a képzőművészeti társulat 200 darab aranyos csarnok-díja, a Ráth György-féle 100 db arany; Ipolyi Arnold püspöknek magyar történelmi festményre kitűzött 500 frtos díja; s az egyházi festészet emelésére a vallásalapból engedélyezett 500, aztán 300 és 200 frtos díjak. A versenyzők száma nagy. Egyedül a történelmi genre nem népes, de Lotz jól képviseli.

Jeles művészeink is a szokottnál nagyobb számmal gyűltek össze. Itt van a bécsi nemzetközi kiállításból ismeretes művek közül: Benczur Gyulától a „Bachansón”, melyet a múzeumi képtár számára vett meg a kormány; Wagner Sándortól a lóhoz kötözött Mazzeppa; Mészöly Gézától egy nagy tájkép alakokkal, mely alkalmasint a jeles művész legnagyobb festménye és vadkacsa-vadászat után összegyűlt társaságot tüntet föl egy ér partján; Markó András nagy

tájképe a „Carrarai márványhegyek”; Valentiny Jánostól nagy életkép: „Utolsó óhaj”. (A haladóknak vén cigány előtt fia hegedűn játszik.)

Ligeti Antal friss erővel festett két terjedelmes tájképe a magyar tengerpart vidékéről való. Az egyik Fiume panorámáját, a másik Pichettót, a Frangepánok ősi várát tárja elő. Lotz Károly a történelmi festészetet képviseli egy nagy színes karlattal, mely a ferencvárosi templom oltárképeit készült és szent István királyt mutatja, a mint a szegényeknek alamizsnát oszt. Jankó János, az élelapok genialis illusztrálójá, ritka vendég a kiállításon. Egy paraszt drámával lepi meg a látogatót. Lakodalmas menet vonul el, s épen egy patak hídjához ért a festői menet. A patak szélén egy legény fekszik elterülve. Mellette pisztoly. A menyasszony kétségbeesetten akar kiugrani a székéből. Ez megmagyarázza, hogy mért halt meg a legény. Markó Károly egy olaszországi

FRANCZIA BANYAMUNKÁSOK ELFOGATÁSA MONTCEAU-LES-MINES-BEN.

tájképe élénken emlékeztet nagynevű atyjára. A régibb gárdából az új sorozatban itt van Telepy Károly jóhatású tájképpel, Molnár József oltárképpel (a keresztől levétel), Brodsky tájképpel. A pályázó műveket nagy érdekességgel nézi a közönség. Általában majd valamennyi magyar festményt pályázónak lehet tekinteni, mert a képzőművészeti társulat 200 darab aranyból álló „csarnok-díj” a leghatasosabb darabnak szól.

A Munkácsy-díjért legnagyobb a verseny. Ezeket a műveket a nagy teremben gyűjtötték össze, s itt állapodik meg hosszabb időre a közönség. Itt vannak együtt a tárlat legkiválóbb művei. Már az első napok alatt is — daczára a kellemetlen időnek, a mi a műcsarnokban homályt szokott jelenteni — sok közönség jelent meg. Minden genre-ből van itt szembeütő, szép és igazi mestermű, s a tárlat tanulságai itt látszanak érvényesülni. Paczka Ferenc mint bibliai festő, Spányi mint tájfestő, Roskovics mint oltárképfestő, Innocent mint arcképfestő

(a ki egyébiránt előkelőbb genreből is jeleskedik) e helyen mutatják be legjobb alkotásaikat, a Munkácsy-díj versenyzői mellett, nem is említve régi matadorokat.

A 6000 frankos díjra nagyobb méretű színvázlatokat kellett beküldeni. De általában kidolgozott műveket küldtek, kivéve *Mannheimer* Gusztávot, ki magyarországi szent Erzsébet me nekülését a vázlatosság első állapotában mutatja be, s keveset árul el a színekből és alakokból. Annál gondosabban dolgozott kép az *Innocent* Ferenczé, melyen az írók és festők egyik kedvenc alakját, a lefejezett Cenci Beatrixet mutatja be a halálban. A szép ifjú lány gyékényen van kiterítve, nehéz, durva szövettel letakarva; a hóhér által levágott fej a nyakhoz illesztve, de a nyakat övező fehér kendő véres. A kezek összetéve, körülte lilom. Sötét kép, melyen alig lehet észrevenni a halott lábánál térdelő szerzetest, de ez a komor hangulathoz

szükséges. A fej igen szép. A fej fölött redőzetes fehér lepel, ellenlétben a sötét háttérrel. A művész bizonyos virtuozitással festette meg a képet. — Vidám élet tárul föl *Ebner* Lajos életképén. Az aratásról hazatérő munkás népet látunk, a mint egy folyó hídjáról letérnek a part melletti ösvényre. Eleven, szép csoport ez, minden főbb-legegesség nélkül. Általános vélemény, hogy a Munkácsy-díjért nagyon erőteljes küzdő. A kiválasztott tárgyak nagy változatosságának feltüntetése most *Paczka* Ferencztől a „Tekozló fiu”-t említjük. *Paczka*, ki a primás partfogása mellett most Rómában tanul, az utolsó kiállításakor nem annak mutatkozott, a kinek az első találkozásakor remélte a szép tehetségek iránti érdeklődés. Hanem ma annál inkább meglep. A barátai által meglátogatott „Jób” lelkiismeretes tanulmány munkája, a „Tekozló fiu” pedig a legszebb mű, melyet nálunk e nemben festettek. A tekozó a bibliából ismeretes disznókat őrzí; ott hever a forró homokon, könybe lábadt szemekkel. Ez az alak rajzban és kifejezésben csupa dicsérni való. A homok hófehér színe látszik csak keserűtnek, nyilván a barna testszín kedvéért. Szintén a Munkácsy-díjért pályázik-e, vagy az egyházi festészetre kitűzött jutalomért? Ezt a lajstrom nem tünteti föl. Ha egyike sem, akkor a csarnok-díjnal okvetlen szöba hozzák. *Aggházy* Gyula több életkép által van képviselve. Pályázó darabja egy vásári jelenet. Laczikonyha előtt foly a vigás. Huzza a cigány és járják a tánczót; közepén egy hamis kacsinású lány egy nyalka legénygyel. Jó magyaros alakok vannak rajta. *Greguss* Imre is (szintén több genre-kép és egy arckép mellett) ilyen tánczos jelenetel pályázik. Egész tömeg járja a csárdást egy korembában. A kép magasra van függesztve; úgy látszik vázlatos. Sötét kép, mind kidolgozásánál, mint tárgyánál fogva *Baditz* Ottóé. Régi idők egy büntetés módját festette le. Fintal leány van pellengerhez kötözve, s bá-mész csoport állja körül. Egy korvas legény alakját mintha ismernék valahonnan, talán épen Munkácsytól, kit *Baditz* oly előszeretettel választott mestereül. *Margitay* Tiharm két művel pályázik. Egyik a „Megterő”, mely már a kiállítás első sorozatán is látható volt, s főalakja a szülői háza visszatérő lány. Csinosan dolgozott, de értékesebb ennél a másik. Ennek a címe: „Már késő”. Börtönben, nyomoruságos

ágyon egy halott, kinek kezébe szorult valami papírlap és kiejtette kezéből a tollat. Vallomását kellett volna aláírnia. Az ágy lábánál két szerzetes, hátrább a börtönőr. Egytől egyig jól festett alakok. *Vágyó* Pál is két művel versenyez, melyeken az erő duzzadtága félreismerhetetlen. Jellemző arcokat festett. Egyik képének szintén «Már késő» a neve. Haldokló ágynál az orvos mondja ezt a család tagjainak. Egy öreg asszony fájdalmas arca nem közönséges ábrázolásról tanuskodik. A másik a «Menekültek». Egy uri család szegényes paraszt szobában ül az asztalnál, s a házi népség szíves arccal (mely igen vonzó mosolyog a fiatal menyecskéről) kínálja étellel. A vendégszeretnek megkapó vonásaival bír a kép. *Récsés* Imre eredeti tehetsége is a jól kifejező arczokban nyilatkozik. Ilyen az egész társaság, melyet a «Csárdában» mutat meg, hol egy vén legény ugyancsak aprózza, a körülállók nagy mulatságára. *Biczó* Géza festményén az életben jól megfigyelt magyar népies típusok jelennek meg. Falusi ház előtt, a lócsán s a körül csoportosulnak ezek, míg egy leány és legény cizciázik. A jellegző magyar arczok, s az egész elrendezés falusias hűsége mutatja, hogy *Biczó* mindig az életből szokott meríteni, s ehhez nagy érzéke is van. *Cserépy* Árpád egész új név. Általában nem egy új név jelenik meg, sőt tünik föl e kiállításban, kik rendszeresen festészeti oktatásban nem is részesültek és tehetségük egészen az önképzésre van utalva. *Cserépy* is ilyen. Van tőle egy kisebb tájkép, falu végét feltüntető részlet. Eleven megfigyelt tehetségét mutatja. Másik művét a pályázók közt találjuk: «Az utolsó kenet». Ez meg pathosza által a tehetség mélyebb tulajdonait tárja föl. Pincze-szobában a pap a haldoklót vigasztalja, míg körötte a család tagjait látjuk, fájdalomtól lecsúszottan. A kép technikája is figyelemreméltó, s egész a festőiség iránti élénk érzékről biztosít.

Ilyen ujdonságjait neve a kiállítás: *Kegyes József, Szirmai Antal, Szobonya Mihály*, s még többen is, a kik közül *Kimnach* Lászlót különösen fölémlítjük egy vonzó képével, melyen homokban játszó gyermekeket festett le, az apró nép egész vidámságával, s az ecset nem kis erejével fényesíti meg a képet ragyogó napfényvel, mely elől egy kis lány nagy vörös esernyőt tart föl. Ez «első mű» előtt szívesen időz a néző.

A tájképek közt — az ifjabb generációból — *Spányi* látszik győztesnek. Több nagyobb festményt állított ki. Mindenki tanúsága a fiatal művész folytonos haladásának. De legszebb a nagy teremben levő, enyhe levegőjével, mély színű vízzel, az üde parttal. *Tölgyessy* Arthurtól a hortobágyi pusztát, melyet rajzban lapunk is bemutatott már, hatásos és hangulatosan tartott festmény. *Mesterházy* is halad, mint egy nagyobb tájképe mutatja.

Az egyházi festészetben *Roskovits* Ignác tünik föl nagyobb oltárképével, melyen a szent lélek eljövételét vallásos ihlettel, szép színekkel és szabatos technikával festette. Ez is a tárlat egyik elsőrendű műve.

A külföldi művek ezuttal kevésbé foglalkoztatják a figyelmet. Nem azért, mintha minden nemből nem volna igen jeles darabok (például ott van L'Allemantól «Dampierre vérteseinek bevonulása a bécsi várpalotába 1619-ben», 8 felsége tulajdona), hanem mert mindenki első helyen a magyar művészek érdekének, kiknek ily népes találkozója még egyszer sem fordult elő.

Ki vannak állítva a mérnök- és építészegyetlen által kitűzött versenynél kivált pantheon-tervezőrajzok is: *Cziglertől*, ki a pályadíjat nyerte, *Schickedanztól* és *Berczik* Gyulától, a kiket dícsérettel tüntettek ki.

A szoborművek csak néhány darabban gyarapodtak. Ez a műág is fejlődik. Rokonszenves bizonyítja ezt *Zala* György szobrai: két kifejező mellszobor és egy szép csoportosított, melyen élet, kecsesség és gyöngédség nyilatkozik. E ésen fiatal ember műve. Huszár Adolftól tanult, aztán Münchenben folytatva tanulmányát. Ott készítette e csoportosítást, ott állította ki először, s az «Allgemeine Zeitung»-ban Pecht nyomatokos kritikái szava teljes elismeréssel hivatkozik rá a figyelmet. A szobor címe «Fél a baba» — egy jászai jelenet. Az anya ő ében tartja kis gyermekét, s mellette hatvány nyújtja föl fejét; attól fél a baba, de nem nagyon. A kis arczocskán a gyermeki jókedv ott van, s az

anya szeretetteljes kifejezésében letűkröződik egész ártatlan értéke a hosszonyaku állat megjelenésének. Élet van mind a két arczon; kecsesség a mozdulatokban, s naivság az egész hatásában.

A szép szobrot a fiatal művész által készített rajz után mai számunkból megismerheti az olvasó. A képzőművészet terén legújabbban fölmertült tehetségek közül Zala a legfigyelemre méltóbbak egyike. Föllelése egyszerre meglepett.

A kiállítás élettelen biztosítékokat nyújt a magyar képzőművészet legközelebbi jövőjéhez.

FRANCZIA BANYAMUNKÁK ZAVARGÁSA.

Lapjainkban már több ízben volt szó azokról a lázongásokról, melyek nemrég Franciaország Saon-et-Loire nevű megyéjében, Monceau-les-Mines-minesbányákban s melyek csakhamar oly fenyegető jellegűt öltöttek, mely komoly aggodalmakra szolgáltatott okot. A gyári és bányamunkások jelentékeny számától hemzseggő ama területen már régebben észlelték titkos összejöveteleket, melyek éjjel az erdőben, utfeleken, korcsmákban tartottak s melyek a közvélemény csakhamar a szociálisták üzemleink tulajdonított, különösen a szociálisták ama rejtélyes osztályának, melynek «fekete banda» a neve.

S csakugyan rövid időn különböző merényletek következtek. Egyes személyek, azok házai, templomok lettek támadásnak kitéve, fenyegető levelek mentek szét s lázító iratok találtak a falakon.

A francia kormány a lázongás megfékezésére katonaságot küldött, mely nagy számát fogta el a lázítókat, kiket aztán bíróság elé állítottak. De a szabadon maradtaknak e bíróságot is sikerült megfélemlíteni, úgy hogy az ügyet más törvényszék, illetőleg esküdtzsek elé kellett áttenni.

Képünk az elfogatásokból tüntet elő egy drámai jelenetet, melynek zajos, mozgalmos képe elég érthető magyarázatát nyújtja az ottani életnek s jellemző alakokat mutat egy a francia munkásoktól, mint a rend helyreállítására küldött katonaságból.

A HITTERÍTŐK KHINÁBAN.

Lapunk 40-ik száma egy Khinában megjelenő angol lap után egy esetet hozott föl az ottani francia misszionáriusok életéből. Az eset, természetesen, megjegyzésekkel volt kísérvé, melyek egyikére az alábbi közlemény kíván lenni válasz, illetőleg cáfolat. Azon megjegyzéssel, hogy a közlemény érdemére bekezdő sorainkban válaszolunk, adjuk a nyilatkozatot, úgy a mint az hozzánk beküldetett.

A «Vasárnapi Ujság» egyik közleményében (1882. évi 40. szám 640. lap) a következő állítás olvasható: «Rokonszenves figyelemmel kíséri a művelt világ a misszionáriusok működését Khinában; képzeten pedig izzó martirokka dicsőíti fel őket. Mert általános a hit, hogy a hittérítő lemondva a föld minden gyönyöreiről, életének vesztéztetésével, folytonos bántalmazások között, dicseretes kitartással osztja a ker. vallás üdvözítő tanait. Pedig nagyon elámulna a ker. világ, ha tudomására jutna annak, hogy a misszionárius Khinában nem annyira vallásbeli, mint inkább közigazgatási célú befolyást iparkodnak a népre gyakorolni; hogy minden jog nélküli hivatalos jellegű öltö, oly ügyeket avatkoznak, a miket csakis a kormány közege érintethetnek».

Eltékvintve ama sovány jóindulattól, mely a sorok között olvasható, egyszerűen a száraz tények felsorolására szorítkozom.

Hogy a kath. hittérítő ki minek tartja, az attól függ, vajon ellensége, avagy hite az eszmének, melyért a kath. hittérítő áldoztat adja életét. Az azonban megállapítható tanak által, vajjon a kath. hittérítő az egyedül igaz hit terjesztésével foglalkozik-e, avagy olyan téren mozog, mely nincsen őshangzásban rendeltetésével. Mintán idézett sorokban *Khináról* van szó, csak annak igazolására szorítkozom, hogy a kath. hittérítő itt is, mint másutt, csak «Isten országát és az Ő igazságát keresi».

Mielőtt kereskedők, tudósok és unatkozó galválerók Khinára lépnek volna, a kath. hittérítő behatoltak a megközelíthetetlen «Köcsög» scivébe; fáradtak, vérzették, meghaltak szeretetből Jézus és a lelkek üdvössége iránt; hirnével koszorúzva, tömött erszénnyel egyetlen egy sem tért vissza,

birtokot avagy ingó vagyon nem szerzett magának egy sem — nyitottak iskolákat, építettek templomokat a khinai népek értelmi és erkölcsi nemességére. Midőn a zivatar elsőpörte száz évi fáradságnak veritokes munkáját, a romok között új munkások jelentek meg, újból kezdték a veteményezés, az alkotás művét.

De épen ezt vonja kétségbe a jelzett közlemény — «pedig nagyon elámulna a ker. világ, ha tudomására jutna annak, hogy a misszionáriusok Khinában nem annyira vallásbeli, mint inkább közigazgatási célú befolyást iparkodnak a népre gyakorolni».

A ki fáradságot venne magának a dolog tanulmányozására, meg kellene győződnie, hogy ezen állítás egyáltalában aaptalan. Csak röviden érintek néhány körülményt.

Nincs a világban másik állam, melynek közigazgatási gépezete oly állandó keretben mozogna, mint épen Khinában: éreznél maradóbb alakba van öntve a khinai közigazgatás, mert legvárnyibb része ezer évek gyakorlata által keményedett meg. A ki változtatni akarja Khinában a közigazgatási rendet, annak nagyobb urnak kellene lenni a khinai császárnál is! Nevetéses tehát azt állítani, hogy a kath. hittérítő «közigazgatási célú befolyást iparkodnak a népre gyakorolni». Jelzett közlemény szerzője két körülményt nem vett figyelembe: a khinai büszkeséget és a szokás hatalmát Khinában; ha szeme előtt tartja vala ezen két tényezőt, nem kockáztatná volna fentebbi állítását. Voltak esetek, hogy kath. hittérítő még az államalkotás munkájával is megbízottak a népek boldogítására; p. o. Paraguay a síkságán, avagy a Pülöpszigeteken, de Khinában rendezett államviszonyok lévén, ilyenmű tevékenység kényszerűsége nem forgott föl; nem is avatkoztak a kath. hittérítők soha a khinai közigazgatás és igazságszolgáltatás ügyeibe.

De említett közlemény megfogalmazott esetet hoz fel állításának begyőzésére: *Hu-lan* (nem *Hu-lan*) városban a *Mandzsui* misszió-megye főpásztor (nem *Conraux* hittérítő) Dubail püspök egy telket vett, hogy azon iskolát és kápolnát építsen a kath. khinai részére. A helyi mandarinok ellenézték a vételt, s a volt birtokost (nem egy volt, hanem három) figyelmeztették, hogy a szerződést semmisítse meg, a pénzt pedig fizesse vissza. *Conraux* ezt számba sem véve, elfoglalta a lakást. E miatt megrohanta a katonaság és halálra kínozták.

Elfogulatlanul ítelve meg a dolgot, miben nyilatkozik itt a «közigazgatási célú befolyás» a hittérítő részéről?

A kérdéses ingatlan nem *Conraux* hittérítő, hanem püspöke vette; volt-e a püspöknek ehhez joga? Az 1860-ki angol-francia hadjárat után kötött nemzetközi szerződés alapján a misszionáriusok följogosítva ingatlanok szerzésére, ha a vétel a khinai törvények formáinak megtartása mellett történt. A jelzett közlemény elmulasztotta fölémlíteni, hogy a kérdéses vétel szabályszerűen történt és a hiteles okiratok be lettek mutatva a gáncoskodó mandarinok; azt is elhallgatja, hogy az eladókat börtön által iparkodtak a mandarin megpuhítani és *Conraux* hittérítő épen azért küldetett *Hu-lan*-ba, hogy az ártatlanul üldözöttek sorsán segítsen a jogerényes okmányok beterveztetésé által. Midőn még az is be volt igazolva, hogy az eladók jogos tulajdonosai voltak az ingatlanok, tehát szabadon rendelkezhetek is, a mandarin legyőzöttnek látta magát és mivel törvényes eszközökkel nem boldogult, erőszakra vetemedett.

Törvényesség szempontjából kifogástalan tehát a kath. hittérítő magatartása, mert csak ahhoz ragaszkodott, a mihez joga volt.

Más kérdés az, vajjon okosság volt-e megállni a jogerényes szerződést? Nem lett volna-e bőlebb dolog, kitérni a mandarin haragja elől? Én határozottan azt felelem, hogy a kath. hittérítő okosan és bölcsen cselekedett, midőn megállott helyén élete kockáztatásával is. Lásunk!

Miért megy a kath. hittérítő Khinába? Sem unalom, sem mulatságból: szóval és cselekedettel tanítja az evangéliumot; hogy ezt tehesse, kell lenni lakásának, szüksége van iskolára, nem nélkülözheti a templomot. A tengeren nem építhet semmiféle hajlékot! Avagy földönfutó legyen, mint az üldözött vadállat? Ne legyen hová fejét lehajtatnia? Ne gyűjtse magához az ifjúságot? Ne legyen oltára az Urnak? Tud a kath. hittérítő földönfutó is lenni; legújabbban *Tibet* és *Korea* szemtanúi annak az apostoli bátorságnak, de a hol erre szükség nincsen, ott igenis vesz vagy bérrel a hittérítő hajlékot, hol fejét lehajtassa, a tudalánokat oktatja és oltárt emeljen Istennek.

Gondolhat-e azzal, hogy ez valamelyik mandarinnak nem tetszik? Az apostoloknak is megtiltotta a főtanács a prédikálást; hallgattak rá? Nero és utódjai hóhér szerepet végeztek az evangélium áldozatai kivégzésében; meghunyászkodott a kath. egyház? Nálunk sem tetszik egynek a sz. kereszt, a kath. hitélet nyilvánulása; döntük ki a keresztet, tagadjuk meg hitünket, hogy meg legyen akarat az elégedetlen pártnak? Nende képtelenség?!

Epen ilyen képtelenség volna, ha Khinában a mandarinok kedvéért lemondanának a hittérítő olyan

jogaikról, melyekre szükségük van, hogy mint az evangélium hirdetői élhessenek.

A kifogásolt cikk szerzője nem látszik ismerni a khinai mandarinokat; mint magyarnak ismerni kell Havannát és Prottmann viselt dolgai, de ezek eltörpülnek a mandarin-zsarnokság, önkény és lelketlenség előtt. A szövegben forgó kérdésben is alapuló szerepet játszottak a mandarinok; ók nem törvényhozók, mily jogcimen követelték tehát a jogerényes szerződés megsemmisítését? Epen az lett volna kötelességük, hogy a törvény tiszteletben tartása fölött őrködjének. A katonaságot használták fel közönség; ha tudta volna czikkíró, hogy milyen elemekből áll ez a katonaság, tisztában lett volna az iránt, hogy ezen tömeg olyan sötédek, melytől minden alias és erőszakos cselekedet kelik. Tapasztalták ezt gróf *Széchenyi* Béla és társai 1878-ban. *Sze-tsen* alkirálja fényes ebédet adott tisztelőkükre, jelen volt a tábornok tépárancsnok is. Ebéd után «ételovaglás» tettünk a városban, melynek folyamában a tatár tábornok katonái mindenféle gunyvekkal elhalmozottak. Talán ez is hozzá tartozik a khinai diszebédhez? (Gróf *Széchenyi* Béla keleti utazása 815. l.)

Jellemző a fenförgő esetben azon körülmény, miszerint a nép nem vett részt a hittérítő ellen intézett merényletben; néma és tétlen tanja volt a véres drámának, sőt az összemarcangolt hittérítőt egy pogány részesítő ápolásban. Fényes bizonyosága ez annak, hogy a kath. hittérítő még Khinában is kirívják maguknak a józan és becsületes népszerűséget. Hogy a khinai nép milyen indulattal viseltetik az idegen «európai ördögök» iránt, arról többször meggyőződött *Széchenyi* Béla társasága; a gunyolódásnak mindenütt ki voltak téve, néhol kövekkel dobálták őket, sőt életök is vesélyben forgott (393, 399, 412, 418, 419. l.). *Löczy* ur iránt a *Poyang* tó vidékén oly barátságos volt a nép, hogy «betegségében kizárólag a kath. hittérítők segélyére volt utalva». (364. l.) Pedig ezek gazdag utazók voltak. kik a «*Tsunghu-yann*» (kormány-tanács) által kiállított védelmet élvezte, mint gazdagok pénzét költötték, ezt pedig legjobban szereti a khinai; mint legköbb pártfogás alatt levők boszút állhattak minden bánalomért, a khinai pedig csak a börtöl retteg.

Daczára a khinai nép ezen hangulatának *Hu-lan* lakossága nem vett részt a merényletben, melyet kizárólag a mandarinok rendeztek igazga zsolosaiikkal. Hogy miért rendezték annak fűrkészése nem tartozik ide; arra is számíthatnak, hogy a megijesztett felek majd néhány sapeket csuszátanak viszkot markaikba, mert Khinában a legarczátlanabb megvesztegetés van szokásban.

A kath. hittérítő *Khinában* az evangélium hirdetésével mellett foglalkoznak a tudományokkal, gazdagítják a nép jólétét, gyakorolják az európai utazók iránt a vendégszeretetet, de közigazgatási célú befolyást gyakorolni nem iparkodnak, oly ügyekre nem avatkoznak, melyeket «csakis a kormány közege érinthetnek».

Conraux hittérítő szorgalmazta, hogy az ártatlan börtönre vetett két tulajdonost bocsássák szabadon. Ez nem beavatkozás közigazgatási ügyekbe; ez felebaráti kötelesség volt, melyet *Conraux* ur helyzetében minden derék ember gyakorolt volna. A kath. hittérítő még üldözök érdekében is szoktak kegyelemért folyamodni.

Történt 1863-ban, hogy *Szhen-tsen* kerületben a zsolosok bántalmaztak és megraboltak egy utazó jesusitát atyát; a martalócok egyikét fejvesztésre ítélték törvényszék. *Tsé-ly* misszió-kerület főpásztor, *ft. Dubar* Ede püspök a francia konzul utján kegyelemért folyamodott az elítelt számára. *Tieu-Tsu* alkirálja ünneplőes kiáltványban tudatta a néppel a megkegyelmezést. Ezen okiratban a következő bizonyítványt állítja ki a kath. hittérítőknak: «A jesusita hittérítők régtől fogva hirdetik vallásukat országunkban. Egyeneslelkűsögek, általános emberszeretők miatt nagy becsületesnek örvendek. Az egyik nagy szolgálatot tett nekünk ama hadjáratban, melyet a *Tsé Ly* és *Csan-tong* területre betört lázadók ellen viseltünk. A császár ezért felruházta őt «az arany csillag és drága gyöngy» czímmel». (Edouard Dubar, Páris 1880. 287. l.)

A kath. hittérítők, mint másutt, Khinában is az evangélium hirdetésével által nemestőlég hatnak a népre; tanuskodik erről *Kreitner*, gróf *Széchenyi* Béla utitársra:

«Más város utcáin keresztül haladva, úgy tetszett nekem, mintha *Lou-tung-kiao* nem is khinai város volna, az emberek nem kiabáltak, nem tolongtak oly feltűnő kíváncsisággal közelünkbe, nem gulyoltak, nem piszkoltak bennünket, mint a khinaiak rendszeren tenni szokták. Ugy tetszett, mintha csak egyszerre a polgarisulások egyik okzába jutottunk volna el, miután másfél évig bujdosunk a khinai türelmetlenség és toladók szemtelensége sivatagában. *Careu* atya fáradozásait a legszebb siker koronázta, a Ta-tu völgy lakosainak nagy része most már keresztény s már *Lou-tung-kiao* ban megismerkedtünk ezeknek erényeivel». (Gróf *Széchenyi* Béla keleti utazása 826. l.)

A «Vasárnapi Ujság» cikkének egy körülményre kénytelen vagyok még egy megjegyzést tenni. Állítólag *Conraux* töltött revolverrel fenyegeti őket,

de mielőtt azt használná, a földre teritik. Nem tudom, honnét merítette czikkíró ezen adatot. Az előttem fekvő hivatalos jelentés így adja elő a dolgot. «Ezen butoron egy töltött revolver fektült; attól rettegve, hogy megtámadói hatalmukba ejtik és ellene fordítják ezen félelmes fegyvert, *Conraux* ki akarta lőni a levegőbe». (Les Missions catholiques 1882. 495. l.) Ez egészen máséint hangzik és a körülményekkel inkább megegyezik. Képzeltet-e magának czikkíró oly eszesévet embert, a ki egy magára hagyva egy szál revolverrel akarna küzdeni százak, sőt ezrek ellen? Sziveskedjék czikkíró ur a kath. missziók történetéből kimutatni egyetlen esetet, hogy hittérítő valaha fegyvert fogott volna valakire. Elvértve hordnak magukkal fegyvert két oknál fogva: védik magukat a vadállatok ellen, néha napján vadat ejtenek táplálkozásra. Mert lássa czikkíró ur, a kath. hitküldér többnyire egyedül jár olyan helyeken, hol más európai csak egy kis hadsereg élén mer megjelenni, a kath. misszionárius sokszor éhen halna, ha nem tudna valamely vadra szert tenni.

Tudni kell továbbá, hogy a khinai ember a verekezésnél tartózkodik az első ütésről; a törvényszék előtt azután az al áll elő, hogy csak védelmezte magát. *Conraux* atya Khinában él, ezt a fogást tehát ismeri. Mäskülönben olvassa el czikkíró ur *Löczy* esetét *Panzcho*-ho városban. «Egyetlen ütés és kétségtelenül szétmarcangoltak volna bennünket». (Gróf *Széchenyi* keleti utazása 418. l.)

Ha mi magyarok csakugyan lovagias nép vagyunk, viselte-sünk tisztelettel a hősies önfeledlőadás és az igazság iránt; ezt teszem föl a «Vasárnapi Ujság» melyen tisztelt szerkesztőjéről is, midőn helyreigazított cikkemnek tért kérek becses lapjában. Nagy-Várád, 1882. nov. 6.

Nagy István,

«A kath. hittérítők és a lapjait kiadó szerkesztője».

Megjegyzéseink e válasza:

Az érintett cikknek nem volt czélja a hittérítők ellen vádat emelni, az egyszerűen egy távol Keleten történt eseménynek rövid jelzése volt. A bevezetésben, a misszionáriusok működésére vonatkozó megjegyzés azért volt téve, hogy a mandarinok által ellenök táplált gyűlölet némileg indokolva legyen. Hogy a misszionáriusok Khinában nem egyedül hittérítéssel foglalkoznak, — az elismert tény. Itt leginkább a francia területéről van szó, kik követük utján a központi kormányra nagy befolyást gyakorolnak. A benszületőtteknek erről van tudomásuk, s ügyes-bajos dolgaikban inkább a misszionáriusokhoz, mint a hatósági közegekhez fordulnak, mert tudják azt, hogy ily módon gyorsabban érnek célzt. Lehet, hogy a misszionáriusok hivatásuktól elütő ügyekbe tisztán nemes célból avatkoznak; de az a tett állítás lényegén nem változtat.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Arany levelezése Petőfivel. Arany Janos írói hagyatékában számos befejezett költemény s több nagyérdékű és értékű töredék maradt, melyek a nagy költő összes munkáinak nyolcz kötetes kiadása után fognak közzététetni. Nem csekélyebb jelentőségűek a gazdag levelezések, melyek közül *Petőfi* harminchárom levele Arany *János*hoz kétségkívül a legértékesebbek. *Petőfi* e levelei a kor irodalmi és politikai ügyeire vonatkoznak s természetesen a levelezők személyi ügyeit is érintik, sokszor oly homályos, csak a két nagy költő előtt világos célzássokkal, hogy Arany Janos már maga is szükségesnek látta, e levelekhez részen igen terjedelmes megjegyzéseket csatolni. Aranyban magának választai tudvalevőleg a nemzeti muzeum birtokában vannak, a hová azok vagy két év előtt *Petőfi* István hagyatékából kerültek. Arany Janos családja elhatározta, hogy a két legnagyobb magyar költő e nagy fontosságú levelezését Arany Jánosnak és fiának jegyzeteivel legközelebb sajtó alá adja. A fényes kiállítás kötet már új évre megjelenik Ráth Mór kiadásában. Aranynak Tompa Mihályhoz írt levelei is meglesznek e gyűjteményben. Ezek számosak, Lévy József birtokában vannak, ki a tervezett kiadásra felküldte Arany Lászlónak.

«Életem és korom». *Pulszky* Ferencz nagy érdekű emlékiratainak negyedik, s utolsó kötetét most jelent meg Ráth Mór kiadásában. Reméljük azonban, hogy ez nem véglegesen utolsó köteté ama sok közérdekű élménynek, tapasztalatnak, melyben Pulszky külföldi élete oly gazdag. E negyedik kötet

alcíme, mely tartalmát jelöli: «Számkivetés alatt Olaszországban». Epen olyan érdekes tartalmu, lebilincselő előadás, mint az előbbi kötetek voltak. A villafranciái békekötés után fogja föl az elbeszélés fonalát. Az előbbi kötetből, és Kossuth «Iratái»-ból, s általában az eseményekből tudjuk, hogy e békekötés mily lesújtó hatást volt a magyar emigráció terveire. Kossuth akkor Pulszkyt küldte Turinba, hogy az olasz kormány mellett az emigrációt képviselje és a magyar ügynek szószólója legyen. Az olasz kormány, az emigráció, Garibaldi még mindig hitték, hogy 1861 tavaszán újabb háborút indít Napoleon Ausztria ellen. Pulszky festi ez újabb reményeket, a nemsokára bekövetkezett csalódást; leírja egy beszélgetést Cavour miniszterrel, kitől a mint határozott nyilatkozatot sürgetett, az ásvia választ. Röviden említi a fegyverszállítást Romániába, a hol (Galacnál) azt lefoglalták. Szóval a kötet első része az emigráció történetével foglalkozik, s Kossuth «Iratái» mellett is sok érdekes részletet nyújt ahhoz. Közi Kossuthnak írt, s Kossuthtól kapott leveleit is. Garibaldiról, amaz idők hősről is sokat, jellemzőt ír Pulszky, ki azt festi, hogy Magyarország föllázításával foglalkozott ugyan az olasz kormány, de csak a mig világos hasznót remélt abból, míg az emigránsok azontul is hitték e szándékban. Pulszky maga azt sürgette Kossuthnál, hogy szakitson Cavourral, s vegyék igénybe Garibaldi népszerűségét és fegyverét. Ezen kezdődött a meghasonlás Kossuth és Pulszky közt, ki egy levélben kijelentette, hogy saját egységét nem engedi elenyészétni, lemond állásáról, s annak oldala mellé áll, «a ki tesz és nem azé mellett marad, a ki akadályoz». Kossuth erre azt válaszolta Londonból: «Tessék». Leírja Pulszky egy látogatását Kapera szigetén Garibaldinál. A hős tábornok nagyon rokonszenvezett a magyarokkal, azonban kijelentette, hogy csak oda megy, a «hol puska lövések hívják»; i. h. hogy eljön Magyarországra, ha a forradalom kitör. Pulszky szintén foglalkozik azzal a hatással, melyet Teleki László elfogtatása, s aztán ő felsége előtt tett alattvalói hűség fogadása okozott az emigrációra és Kossuthra. Majd azt a lázas törekvést festi, melylyel a forradalmat óhajtották fölzáratni Magyarországon 1861 elején, még mielőtt az országgyűlés összeül. Közi b. Kemény Zsigmondhoz 1861 június és július havában írt hét levelét is, melyben a viszonyokat, az emigráció hangulatát festi. Az utolsó fejezet címe: «Hazajöttem». Pulszkyt nagy csapás hirta baza. Haldokló leányához szoltították, a bécsi kormány engedélyt adott, hogy haza jöhessen, és itthon halva találta nejét és Harriet leányát. A könyv függelékeül közli a «Daily News»-nak Olaszországból írt tudósításait. Az «Életem és korom», négy köteté nagyérdékű munka. A szerző személyes összeköttetésénél, állásánál, képességeinél fogva mindig érintkezésben állt kora hírneves szereplőivel, s folytonos korrajzot, nevezetesen történeti eseményeket fest, melyekben az elmúlt évtizedek társadalmi, művészi és politikai eseményei tükröződnek vissza, s igen sokszor a szemtanúi és közreműködők helyzet külföldi értéket biztosít ez emlékiratoknak. Az új kötet ára 2 frt 80 kr.

Ráth Mór kiadásában meg a következő művek jelentek meg: «A magyar nemzet első kiadványára»-nak újabb kötetei gyanánt Arany Janos két örökbecsű munkáját kapjuk: «*Toldi*»-t és «*Toldi esztéje*»-t; amaz ötödik, ez pedig negyedik kiadás. Ára egynek egynek 50 kr, valóban olcsó, s bizonyára nagy lesz kelendőssége. Ugyane vállalatban *Horváth* Mihály egy jeles történelmi tanulmánya is megjelent most: «*Fráter György élete*». A 385 lapra terjedő kötet ára 1 frt 20 kr. «*Kiss József költeményei*» igen díszes kiállításban most harmadik kibővített kiadást értek meg, kiegészítve néhány újabb költeménnyel. A ritkább esetek közé tartozik, mikor ily rövid idő alatt egy szépirodalmi könyvnek már harmadik kiadása válik szükségessé. A díszes nyomás és elegáns kiállítás a Franklin-társulat nyomdájából való. Ára 2 frt 40 kr.

«A társadalmi fejlődés kezdetei», ez a címe egy nagy terjedelmű, széleskörű tanulmánynyal és mély gondolkozással írt munkának, mely a tud. akadémia könyvküldő vállalatában jelent meg. Irta *Beöthy* Leó; két kötet. A társadalmi szervezet ősi elemeivel foglalkozik, a kiindulást a törzs-főnöki állásnál kezdén. Fejtegeti mindazokat a viszonyo-

kat, s azoknak hatását, melyek az emberiséget a családi vagy állami szervezethez elvezették, mig nem a társadalmak terjeszkedésének határát a politikai szervezet tekintetében elért fok meg nem szalja. Nagy tudományos anyagot dolgozott föl a szerző, s a fejtegetés közben az ősi állapotokból való kibontakozásnak egész képét, történetét és bölcséleti fejtegetését adja. Komoly és mélyebb tanulmányokat kedvelők sok tanulságot meríthetnek e munkából, mely tudományos irodalmunknak becsületére válik. Ára a két nagy kötetnek 4 ft; diszkötésben 5 ft.

A természettudományi könyvkiadó vállalatból most hagyta el a sajtót Czöglyer Alajos seregédi főiskolai tanárnak *«A fizika története életrajzokban»* című munkájából a második kötet. E munka népszerűen írt életrajzokban ismerteti a természettudományok legjelesebb művelőinek pályáját, nézetét, s azt a hatást, melyet működésük a tudományra néve tett. Minden egyes életrajz jól meg van válogatva arra nézve, hogy a fizika történetének egyes fejezeteiül szolgálhasson. Husz életrajz van a nagy kötetben, tizenegy arcképpel. Ezek a következők: Lavoisier, Laplace, Rumford, Gay-Lussac, Davy, Wollaston, Dulong, Young, Malus, Biot, Arago, Fresnel, Brewster, Oersted, Ampère, Seebeck, Melloni, Ohm, Faraday, Robert Mayer. A könyvet díszes kötésben kapják a vállalat aláírói.

Naptárak. Az Eggenberger-féle (Hoffman és Molnár) könyvkereskedés a jövő évre is kiadta a Kodolányi Antal által szerkesztett *«Gazdasági naptárt»* (huszonharmadik évfolyam), mely annyira kedvelt évkönyve a gazdák körében, s mely a kül földi hasonló vállalatokkal oly igen kiállja a mérkőzést, mind tartalma, mind gyakorlati beosztása által. Tartalma kézi könyvvé teszi, mely sok hasznosra figyelmezteti a gazda közönséget és jó tanácsokkal látja el. Beosztása pedig olyan, hogy minden teendőre nézve naplót nyújt, följegyzések és emlékeztetők számára. A kedvelt naptár ára 2 ft. — A Légrady-testvérek pedig két díszes naptárt adtak ki; mind a kettőt Borostyáni Nándor szerkesztette, s diszkötésben jelentek meg. Az egyik: *«Hölgyek naptára»*, szép-irodalmi, ismeretterjesztő cikkekkel, melyeket Borostyáni, Eötvös Károly, Mikszáth Kálmán, Ábrányi Kornél, Várdai Antal, Inceházi László, Pósa Lajos, Sziklay, dr. Felméri, stb. írtak. A naptár címlapja Tisza Kálmán arcképét közli. A másik: *«Fiatal urak naptára»*, vig olvasmányokkal, pikáns anekdotákkal és a szöveg közt illusztrációkkal. Mindenk naptár ára 1 ft 80 kr.

A Protestans árvaházi képes Naptár az 1883. évre Farkas József és Győry Vilmos szerkesztésében, s számos jeles protestans író közreműködése mellett, érdekes és tanulságos tartalommal jelent meg, s e népies naptár ugy olcsó ára (30 kr.), mint a címében jelzett jótékony cél, melyre jövedelme szánva van, egyaránt ajánlják. Ez évfolyama a Franklin-társulatnál nyomtatott, s így kiállítása esinosabb és díszesebb, mint az előbbi években. A derék naptárból egy kis közleményt, az *«Éltető és Kárlátó et Comp.»* címűt, mely egyik legjobb prózairónk tollából való, mai számunkba mutattvánul átvesszük.

Az ifjuságnak két kedvelt olvasmánya újabb és díszes kiadásban került forgalomba, a közelebbi ünnepekre. Az egyik *«A legújabb Robinson»*, Campe világhírű Robinsonjának Győry Vilmos által nagy gondallal átdolgozott harmadik kiadása, a szöveg közé nyomott számos képpel és színyomatu illusztrációkkal. Ára a színezett kiadásnak 3 ft 60 kr, a fekete képes kiadásnak 2 ft 40 kr. A Légrady-testvérek adták ki. — A másik *«Báró Münchhausen kalandjai»*, Burger eredetije után az ifjuság számára átdolgozta és előszóval ellátta Hoffmann Ferenccs, magyarra fordította Győri József. A híres hazudó lovag (a kit De Manx néven is jól ismer mindenki) szertelen kalandjai sok kiadást értek már, sok feloldozásban. Ez újabb kiadás mulattató tartalmát a jó fordítás, a díszes kiállítás (nyolc színyomatu illusztrációval) is emeli. Nagel Bernát kiadása és ára 2 ft 40 kr.

A Kárpát-egyesület Évkönyvéből a harmadik füzetet kaptuk Készmárkról. Három értekezés van benne magyar és német nyelven: Podhradský Andrástól: *«A siket- és nyírfajd»*; Téglás Gabortól:

«Torozók és vidéke»; dr. Márki Sándortól pedig a borsodi Bükk-hegység leírása.

A *«Magyar Háziaszony»* című hetilapot, mely háztartási, gazdasági és szépirodalmi részből áll, s a *«Corvina»* könyvnyomdája adja ki, novemberből kezdve K. *Bonczky* Irma szerkeszti, ki gondot fordít rá, hogy a lap céljának megfelelő közleményeket adjon. Előfizetési ára évnegyedre 1 ft 50 kr, egy hóra 50 kr.

Értesítés. *Toth* József értesíti azokat, kik *«Az én népem»* című novella-kötetét megrendelték, hogy a kötet Biczó Géza által készített rajzokkal még a tél folytán meg fog jelenni.

Pályázati jelentés. Csapó Vilmos kir. kamarás a múlt évben 40 arany pályadíjat tűzött ki *Garay János életrajzára*. Csak egy pályamű érkezett, de a bírálók (Greguss Agost, Gyulai Pál, Zichy Antal) érdemes munkának ítélték, melynek a díj kiadható. A jelígés levélke felbontatván, abból *Ferenccs* József fehértemplomi gimnáziumi tanár neve tűnt ki.

A nemzeti színházban e hó 17-én eredeti új dráma került színe íj. Ábrányi Kornél *«Marianne»* cím alatt, mely nem egy hatásos jelenettel bír, s a kitűnő előadásban a közönség jobban fogadta, mint általában a sajtó.

Hóse Adorján gróf, meglehetősen ellenszenves férfi, kinek kiemeltsége neje, Marianne szívét mástól fordította tőle, s a megődzés végül az, hogy Adorján agyonlövi magát, a mi lélektani okokból mégis hirtelen jön. A darab képviselőválasztási mozgalmakkal kezdődik. A jelölt Várkonyi nevű író, a kire Adorján gyanakszik (egész ártatlanul), hogy a feleségének, a kissé ábrándozó Mariannának udvarol. Adorján tehát mindent elkövet, hogy Várkonyit megbuktassa. A második felvonásban megtudjuk, hogy Marianne szíve csakugyan Várkonyihoz húzódik. Férje sőtőlge fejezi ki előtte gyanúját, sőt — éppen lovagláskor történik — lovagostorával meg is akarja ütni, de a nő elvágat, s bemenekül egy nyári lakba, hol éppen választási ügyben tanácskoznak, s a hol az üldöző Adorján megtalálja Várkonyit is. Most már ténynek tartja gyanúját s párbjára hívja ki. A harmadik felvonásban Adorján szívtelenül ösztetűz atyjával is, aztán megy a párbjára és megöli Várkonyit. Az utolsó felvonásban Marianne kolostorba készül, Várkonyi azonban szerencsére felgyógyul a választás napjára. Adorján pedig a vagyoni tönkrevetés megtörté annyira, hogy egészen megváltozva jelenik meg a színpadon, aztán pedig eltávozik, hogy kivégezze magát. A darab vége az, hogy Várkonyi képviselő, Marianne pedig szabad lett. A négy felvonás közül a leghatásosabb a két középső. Itt a szerzőt is többször kitapsolták. A kifogástalan előadásban Halmit (Adorján) illeti az első hely, és Helvey Laura kisasszony, ki a czimzserenpet játszta hatásosan. Nagy Imre (Várkonyi), Feleki, Ujházi, Naday, Beresényi, Vizvári a többi szereplő.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémiá e hó 13-iki ülését nagy érdeklődéssel várta a közönség. Ez ülésre volt bejelentve a finn-ugorok támadásának megkezdése Vámbéry ellen, ki most megjelent művében a magyarok eredete miatt szembeszáll a finn-rokonság hirdetőivel és a török-tatár atyafiságot vallja. Az ülésre nagy közönség gyűlt össze, de a harcz voltaképpen még nem tört ki, csupán bejelentette azt Budenz József az akadémiának.

Budenz, ki Hunfalvy Pállal együtt a legfőbb képviselője nálunk a finn-ugor eredet elmélet védőinek, részben személyes kérdésben szólalt föl, a mennyiben Vámbéry éppen az ő magyar-ugor összehasonlító szótárával foglalkozik legtöbbet a magyarok eredetéről szóló művében. Ezután csak mintegy történetét adta elő az egész kérdésnek, t. i. hogy mikor alakult meg a nézet a magyarok finn-ugor-rokonságáról, kik fejezték ezt az annyira, hogy most Európa nyelvései is általában ezt hirdetik. Ezután pedig polemikus megjegyzéseket tett Vámbéry munkájára. Felhozta, hogy tizenhárom év előtt Vámbéry is e hitet vallotta, s ezt egy értekezésben is jejezte. Vámbéry e tudományos következetlenségét, vagy nézetváltozását maga is bevallja, s azt egyenesen Budenz összehasonlító szótára negatív eredményének tulajdonítja. Szegény Budenz! Ő a világot meg akarta győzni a finn-ugor-magyar atyafiságról Vámbéryt éppen az ellenkezőről győzte meg! De Budenz nem nyugszik meg Vámbéry e lesújtó nyilatkozatában, sőt inkább úgy találja, hogy Vámbéry — egyéb okokból — már a priori elítélte a finn-ugor rokonságot s az összehasonlítás szótárból csak érveket keresett megváltozott meggyőződése lehető megokolására. Fölhozza ezután, hogy Vámbéry a szótár nagyszaból csekély részt vett elő bevezetője, s azzal is önkényesen járt el, úgy hogy ez az eljárás megjárja a fogásnak, de nem igazságszeretnek. Budenz néhány példát hozott föl. Végül kérte az akadémiát, hogy czafolatából, mely igen terjedel-

mes lesz, koronként bemutatthasson egy-egy részletet. Munkája két főszékre fog oszlani. Az első rész bírálja a török nyelv-rokonság bizonyítását, a mint Vámbérynél találjuk. A második rész pedig magában foglalja a magyar-ugor nyelv-rokonság bizonyításait és e mellett a magyar török viszony fejtegetését.

A felolvasást megelőzően, s a finnisták siettek kezét szorítani a tudós férfiúval.

A második felolvasó *Bánóczy* József volt, ki Kisfaludy Károly utolsó éveiről és haláláról szóló fejezetet olvasott föl ama nagyobb művéből, mely Kisfaludyval foglalkozik, s melyből az első kötet már megjelent.

Széchenyi eszméi nagy hatással voltak Kisfaludyra, de mert az író törekvései eddigéig másféleké voltak, a pesszimizmus fanyarságával fogad mindent, a mihez még nem ért eléggé. Az akadémia megalakulásában nem hisz, sőt ghaítja, ne is álljon föl. Szinte látja — írja — a diák urakat fesszenen ott ülni s elévült ráma-ra venni a literatúrát. Attól tart, hogy tudományos ispitá vagy polízia lesz. Ép ily bizalmatlansággal szól a politikai ügyek fejlődéséről. De midőn Széchenyivel megismerkedik, eszűgését remény váltja föl. Az író egyre inkább a közügyek felé hajlik. De az irodalom műveléséről nem mond le. Shakspeare hatása alatt egy nagy trilogia megírásába fog, melynek azonban csak második részéből *«Csák Máté»*-ból maradt fenn a töredék. A nagy és szakadatlan munka végre megemésztie erejét. A belső bajhoz, mely ré jóta fogyasztja, veszedelmes betegség, sorvasztó tüdőbaj járul, és pár hónap alatt az erőteljes férfiú megtört. November 21-én 1830. a nagy költő a váci utcai Kappel-féle ház ugyanazon termében adta ki lelkét, melyben huszonöt évvel később Vörösmarty ravatala állott. Ezzel ért véget az ülés.

A Kemény-Zsigmond társaság e hó 20-án tartotta ünnepélyes közgyűlését Maros-Vásárhelyen.

A megnyitót beszédben b. *Apor* Károly elnök lelkesítőn emelte ki a székek nép hivatását a kulturális haladás és küzdelmek terén. A zajos éljenek elhangzása után dr. *Tolnay* Lajos főtitkár olvasta fel évi jelentését. Ezután dr. Antal László kir. tanácsos, az új alelnök mondott szép beköszöntő beszédet, megköszönvén a személyét ért kitüntetést. Majd *Bedőházi* János tanár r. tag tartotta meg bölcseleti tárgyú beköszöntőjét a *«Szépről pesszimisztikus világlátásban»*. Utána *Deák* Farkasnak az akadémia által jutalmazott pályamunkájából, *«Csáky* Istvánból olvasott fel egy részletet, t. i. Csáky első házassága körülményeit. *Deák* Lajos, melyre *Lakatos* Sámuel tanár, helyettes titkár kezdte olvasni érdekes bölcseleti értekezést *Obzmor* Cornelius Vilmos holland teológiai és bölcseletstí tanárról. Végül dr. *Tolnay* Lajos adta elő *«Péter király gyónása»* című balladáját. Elnök záró beszédje az érdekes gyűlést.

MI UJSÁG?

A király a műcsarnokban. Ő felsége e hó 23-án délután megtekintette a műcsarnok kiállítását. A fejedelmi látogatót Trefort miniszternek kívül a társulat részéről Barabás Miklós, Zichy Antal alelnökök és Liphay Kornél igazgató fogadta és Barabás üdvözölte. Ő felsége másfél órát töltött a kiállításon. Minden egyes képet s minden egyes szobrot megtekintett, s érdeklődéssel tudakozódott magyar művészek iránt Barabástól és Telepytől, a kiállítás rendezőjétől, ki szintén kalauzál szolgált; informáltatta magát, kik vannak itthon, kik Bécsben, kik külföldön. Benczur *«Bachánszó»*-jére. Mérszoly képre megjegyzé, hogy már a bécsi nemzetközi kiállításról ismeri. Megnyerte tetszését Roskovic nagy oltárképe, figyelemmel s hosszan szemlélte Ádám *«Rókaavadászatát»*, egyenkint bírálva a rajtalevők arcképeit. Hosszabb ideig nézte Ligeti Fimmet és Frangepán-várat ábrázoló képeit, Valentiny czigányait s kérdőzködött a művész holtartozkodása után. Nagy érdeklődéssel vizsgálta a magyar pantheon tervét. Jankó János festményét nézve, azt kérdezte: *«Ez az a festő, ki az élelapokba is rajzolgot?»* Az igenlő válasza az felelte: *«Sok érdekes és mulattató rajzát láttam a magyar élelapokban!»* Végre látható elégteliséggel távozott ő felsége a kiállításból, melynek éppen akkor számos látogatója volt.

A király-himnusz. Az országos dalárszövetség debreczeni közgyűlésén szóba jött, hogy az osztrák császári himnusz helyett magyar király-himnusz volna készítenő. A központi választmány e javaslatot most egy bizottságnak adta át, mely egyuttal nagyobb mozgalmat köteles megindítani az ügy érdekében. A himnusz szövegére száz aranyat, a zené-

jére kétszáz aranyat tűznek ki pályadíjúl; amazt a tudományos akadémiá, emezt a dalárszövetkezet tagjaiból s más zenéi tekintélyekből álló bizottság fogja megbírálni.

Nemzeti arcképcsarnok tervezek, melyre nézve P. Szathmáry Károly indította meg a mozgalmat. A cél az, hogy a történeti vonatkozású arcképek összegyűjtsenek. A kiküldött bizottság emlékiratot készített s e fölött e hó 23-án tanácskoztak az írói körben. Jelen volt Trefort miniszter képviselőben Szalay Imre közoktatásügyi miniszteriumi osztálytanácsos is, ki több észrevételt tett az emlékiratra. A vita folyamán fölmerült az az eszme is, hogy történelmi arcképekből kiállítás rendeztesse. Végül abban állapodtak meg, hogy a közoktatásügyi minisztérium felirat útján segélyt kérnek, továbbá tizenhat tagból álló bizottságot választottak a jövő évben létesítendő kiállítás előkészítésére.

Az udvari móltsásgokban közelebb nevezetes személyváltozások lesznek, a mit már akkor emlegettek, mikor *Sádvay* József lemondott a közös pénzügyministerségről. Korronaórré fogják választani. Az eddigi egy koronáőr, gr. *Festetics* György pedig főudvarmesterré nevezetik ki. Egyszersmind gr. *Erdődy* Istvánt ő felsége főlovászmestereül emlegetik. Az új koronáort az országgyűlés (mind a két ház közös ülésében) még e hóban vagy a jövő hó elején fogja megválasztani.

Jókai írói jubileuma. Jókaitól nyomtatásban az első dolgozott má akkor jelent meg, mikor még csak kilencz éves volt. Ennek 50 éve lesz a jövő esztendőben. Az írók és művészek társasága tehát azzal az eszmével foglalkozott, hogy ennek emlékére ünnepélyt kellene rendezni. Kedélyes választ irt erre Jókai a *«Nemzet»* egyik közelebbi számában. A cikk címe *«Mire vönülünk meg?»*

A mi egy kilencz esztendő gyerektől nyomtatásban megjelent — írja Jókai — az még nem az ő bűne; hanem azé, a ki kiadta. Kérlek szépen benneteket, ne vénítessétek agyon! Negyvenet bevallok, de az ötven ellen kifogást teszek. Még azt a művet sem tartom irodalmi ültetvényeim első dugványának, a mi a *«Tavas»* almanachban megjelent s egy arany pályadíj nyert; mert arról is tudhatták a pályabírák, hogy diágygyerek irta s hasonlók között versenyzett; hanem tartom a legelső komoly irodalmi művemnek a *«Zsidó fű»* című versekben írott drámámat, mely a magyar tudós társaság által, mint pályamű, díszesrelt a második helyen említettet. Azt Bajza és Vörösmarty által az első helyre ajánlatott. Akkor voltam tizenhét éves, kecskeméti diák; a drámámat Petőfi másolta le s ő is hozta fel Pestre — gyalog. Ettől fogva aztán minden esztendőben irtam egy nagyobb munkát: drámát, vigjátékot mindig. Némelyiknek a nevére sem emlékezem már. Valamennyi mind ott van az akadémia lomtárakban valahol. Rosszak lehetnek, de van bennük nagyratörékvés. Az egyikben tudom, hogy az akkori panszláv agitátorok vannak kifigurázva, egy másikban a vidéki műkedvelők. — Ugyanakkor kezdtem el Kecske-mén az első regényemet írni: a *«Hétköznapi»*-at, a mire már kiadó is akadt, s a mi legkomolyabb dolog: jó honorárium. És ettől az évtől kezdve már tudtam, hogy nem lesz én belőlem se festő, se építész, se fiskális, hanem ott ragadok írónak. — Ez az idő pedig volt 1842. Ennek tehát negyven esztendeje. Az is szép idő, egyhuzamban, felváltás nélkül. — Ugyan szepegetem ebben az esztendőben, hogy valaki rá talál jönni a *titkonra* s megnegyenévjeszüblaeumoz, mert a mennyire jól esik azt tudnom, hogy barátaim, pályatársaim szeretnek, érdemeimen túl, annyira nem tudok hozzá szokni az orczapírnláshoz, mikor ezt nagy közönség előtt senhangon mondják. Azért csendes megelégedéssel constatolom, hogy a negyvenévest már *elugrottak*. Már most kérlek benneteket, hogy várjatok tíz évig. Akkor aztán majd nagyot ünnepeljünk!

Nagy adomány. *Schuster* Konstantin kassai püspök újában is 40.000 forintos és egy 14 ezer frtos alapítványt tett szegény gyermekek gyámlatására, s az eperjesi leányiskolát látogató szegény nemes családbeli leányok fölsegélyezésére.

Faragó Ödön világlátott derék hazánkfíat a magyar földrajzi társaság levelező tagján választotta.

Felekyő jubileumát e hó 25-én a *«Hungaria»* termében tartják, s esti 7 órakor kezdődik, üdvözlésekkel, az emléktárgyak átadásával. Az estély alatt Berkes zenekara játszik. A nemzeti színház igazgatósága és drámai személyzete előtte való nap készült kisebb körű ünnepélyre a *«Stomay»*-család előadását alatt, mikor babérkoszorút s díszes emléktárgyat nyújtottak át a művésznőnek.

Fáklyásmenet. *Tormay* Bélát, az állatorvosi intézet nagyrődemű igazgatóját, ő felsége közelebb a vaskorona-renddel tüntette ki. Ez alkalmat fölhasználták a jeles tanár tanítványai, hogy magok részéről is kifejezzék iránta a ragaszkodást és tiszteletet, s e hó 21-én este fáklyásmenetben vonultak ki az állaggyógyintézethez, hol Háros Nándor üdvözölte Tormayt, ki megindultán mondott köszönetet. Az intézet tanárai pedig lakomát rendeztek igazgatójuk tiszteletére.

Az 1885-iki országos kiállítás. A kormány megindította az előkészületeket a Budapesten tartandó országos kiállításra. Minden jel oda mutat, hogy ez időpontig egy nagyszerű, mezőgazdaságunk és folyton fejlődő iparunk termékeit egy nagy képből összefoglaló kiállítás fog létrejönni. Az állam — azon biztos feltevésből indulva ki — hogy a főváros a kiállítás költségeit 50.000 frttal hozzá fog járulni, a kiadások 75.000 frtnyi összeg fedezni fogja. Ezenkívül az állam részéről még — a legközelebbi három év folyamánban szükségleghez képest kiifendő — 400.000 frtnyi előleg fog adatni, mely összeg a kiállítás befejeztével az államnak visszaszolgáltatik. Az országra nézve bizonyára igen fontos ügy keresztülvitelével a kereskedelmi minisztérium így megbízatni s az erre vonatkozó törvényjavaslat már közelebb a képviselőház elé lesz terjesztve.

Egy korszorú költő bukása a színpadon. A londoni Globe-színházban nem régiben az angolok legnagyobb élő költőjének, a korszorú *Tennyson*nak egy drámájá került színe. A nagy költő azonban határozott kudarcot vallott a színpadon. Az angol bírálok kénytelenek bevallani, hogy Tennyson nem ismeri se a világot, se a színpadot.

A színműnek *«The Promise of May»* hőse egy lehetetlen jellemű ember. Ebben egyébiránt a költő a szabadság címe alatt felkapott szabados eszmék áldozatát mutatja be, s a társadalmi, politikai és erkölcsi túlzott nézeteket fejteget vele. Mr. Edgar, ez a darab hőse, oly gonosz, hogy a közönség nem vehette komolyan gonoszágát, s bele nevetett az előadásba. Annyi bizonyos, hogy a közönség nem jól volt hangolva. A bukás akkora lett, mint kezdő róknál szokott. A második előadásra már meg sem telt a színház. A harmadik előadásban botrány történt. Az első jelenetek egyikénél fölállt *Queensbury* marquis, egy ismert *«szabadon gondolkodó»* ur, az eskütagadó Bradlaugh képviselő barátja, és tiltakozó beszédet tartott a mód ellen, melylyel Tennyson a a szabadságfog foglalkozik. Csak hosszabb szünet után folytathatták az előadást tovább, de mihielyt a függöny lebecsátották, újra fölállt a nemes marquis s látható igazgatóválasban jelenté ki, hogy ő maga is szabadelvű, szabad gondolkodású s megtiszteltetésnek tartja önmagára nézve, hogy e szektaához tartozik, de Tennyson a szabad gondolkodók véleményét nem adta híven vissza, hanem kigunyolta. E felszólalás természetesen rendkívüli izgalmat keltett s miialatt a marquis beszélt, olyan zaj keletkezett, melytől szavait alig lehetett érteni. Végeztül pedig a marquist eltávolították a színházból.

Menyasszony királyi sarjából. Mint egy rumburgi hírlap írja, e hó 13-án a georgwaldei templomban egy lány ment férjhez Szobieszký lengyel királyi sarjából. Vőlegénye cserepeslegény. A leány nagyatitka, gróf Szobieszký Jakab, 1831-ben, mikor a lengyel forradalom hullámai elcsöndesedtek, elhagyta hazáját, Prágában telepedett le, hol fia egy igen szegény polgárelányt vett nőül. E házasságból származott a mostani menyasszony, ki gyermekkorában kezimunkájával tartotta fenn magát egy gersdorfi gyárban.

A Tuillériák leromboltatása. A Tuillériák, a francia uralkodóknak még romjait is hatalmas palotája nemokora eltűnik a földszínéről. Utcazi falragaszok hirdetik, hogy december 4-én a Tuillériák romjai el fognak árvereztetni. A kikiáltási ár 10.000 frank. A vevő köteles lesz a romokat eltávolítani. A Tuillériákat XIII. Lajos alatt 1615-ben építették. Helyére Garnier építész terve szerint műcsarnokot építenek.

A női jogok Angliában. A jövő év első napján Angliában egy az ottani nóvilágra nézve nagy fontosságú törvény lép életbe, a *«Married women's property-act»* (törvény a férjes nők tulajdonjogáról). E törvény által a férjes nők vagyoni jogaik tekintetében teljesen egyenlőkké lesznek a férfiakkal s a házastársak közül férj és nő egymástól teljesen függetlenül intézheti vagyona kezelését, egymásért való felelősség nélkül. A nő egészen szabadon rendelkezik minden ingó és ingatlan vagyonával, akár férjhezmenetel előtt, akár aztán jutott annak birtokába és korlátlan a szabadsága ajándékozás, végre rendelkezés tekintetében is. A férjnek semminemű joga nincs neje vagyonához, sem annak kezeléséhez, csak annyiban élvezheti, a mennyiben a nő engedi. A törvény védi a nő munkabérét is és a szegény napjámszámától kezdve az egy-egy este ezeket kereső művésznő egy férjes nő sem köteles munkája bérét a férjnek átadni.

A *«Jogtudományi Közlöny»* (november 24-ki 47-ik) száma következő tartalommal jelent meg: A vádrendszér kérdéséhez. Dr. *Podhorányi* Gyula királyi törvényszéki bírótól. — A járásbírószági bűntényekben való felelősség kérdéséhez. Dr. *Fayer* László budapesti ügyvédől. — Az 1880. évi brémai közjegyzői törvény. Dr. *Markó* Sándor rosznyói királyi közjegyzőtől. — Utóhang a VIII. magyar jogászgyűlésről. Dr. *Kleiner* Alajos kassai jogtanártól. — Törvénykezési Szemle: Bűntető bíróságunk tulhalmozottsága és annak okai. Dr. *Herner* Gyula lipót-szent-miklósi ügyvédől. — Nyílt kérdés a gyakorlat körül. y-tól. — Egyes birtokrészeket külön árverése. *Hlatky* Endre nagyvárdi ügyvédől. — Egyenruhák. *Balkay* István nagyenyedi kir. kerületi bírói-igazgatótól. — Külföldiek. — MELLEKLET: Curiai határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése november hó végével lejár, fölkérjük az előfizetés melőbbi megújítására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

Az előfizetés most legelőszérűben márczius hó végéig eszközölhető, miután az évnegyeddél a lapoknak mindig egy-egy ugyszólván önálló része fejeztetik be, s ugyan az okból az évnegyedek végén a kiadó-hivatal a lapokhoz mindig postautalványt is mellékel, a melyeken az előfizetés megújítása eszközölhető.

Előfizetési árak deczember elejétől márczius végéig, azaz négy hóra

A Vasárnapi Ujság — — — — — ft 2.60
A Vasárnapi Ujság a „Világkrónika”-val együtt. — — — 3.30
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok — — — 4.—
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a „Világkrónika”-val együtt — — — — — 4.60

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz. a.)

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: ARDAY Sándor, nyug. kataszteri becselő biztos, egykor szinigazgató, kinek társulatában a magyar színházat legjobbjai csaknem kivétel nélkül megfordultak, 83 éves korában, Szatmár-Németiben. — VÁIKO János, Nagy-Körös volt főkapitány, a takarékpénztári választmány tagja, a polgári kör elnöke, az egész környéken ismert és becsült férfi, 47 éves korában. — NAGY MIHÁLY, Temesváron a jászóvárosi külváros albirája, derék férfi, 80 éves korában. — KÉLEZ BÉLA, zeneköltő, ki a fővárosban mint katonai zenekari igazgató hagyott jó emléket maga után, s ki utóbb Wiesbadenben a fürdői zenekart igazgatta, s kinek haláláról Eperjesen lakó testvérei is gyászjelentést adtak ki. — HLATKY MÁRTON, pénzügyminiszteri titkár, 37 éves korában, Budapesten; ugyanitt KNELY IGNÁC, 44 éves korában, — FREUDHOFER JÓZSEF lovag, nyug. kincstári tisztartó, Ungmeyer volt táblabírája, 84 éves korában, Aghesernyőben. — LACZA ENDRE, néptanító, Kalocsán. — PAPP ÁRPÁD, tehetséges fiatal festő, 22 éves korában, Petrovában.

Baró FRÁH MIKLÓSNÉ szül. Semsey Alice, 31 éves korában, Budapesten. — JAMBOR LÁSZLÓNÉ szül. Weil Klára, budapesti kir. kincstári ügyész neje, 52 éves korában. — ÖZV. MEZEY MIHÁLYNÉ szül. Török Klára, nagy kiterjedésű család matróznája, 95 éves korában, Nagy-Váradon. — VÁRJASSY BELÉNÉ, Franciaországban lakó hazánkfa 46 éves neje, Párisban. — SOÓS ELEKNÉ szül. Puza Emma, 26 éves korában, Budapesten. — FÖRDLICH RÓZA k. a., az offenbányai állami népiskola tanítónője, 19 éves korában, Kolozsvárt.

LICHARD G. DÁNIEL, tót író, egykor Petőfi professzora Selmeczen, elhunyt Szakolczán. A nagy költő egy költeményében emlékezik meg róla, mint a ki *«secundába pónálta»*. Lichard a Bach-korszak alatt Bécsbe hivatott, hol tót nyelvű kormánylapot szerkesztett. Később Szakolczán telepedett meg s főleg gazdasági cikkekkel irt. A tót nemzeti párt

Karácsonyi és újévi ajándékok!!

A legolcsóbb, legalkalmasabb és legcélzesebb
karácsonyi és újévi ajándékok

SCHILLER L. vászon, divat, posztó és kész női
felöltők raktárában „a szép menyasszonyhoz”.

A nagyon t. verők könnyebbsége miatt, minden ren-
delményt 5 frtnyi összegtől kezdve s pedig 5 kilóig „ingyen”
azaz „bérmentve” küldöm. Csomagolás ingyen.

A brⁿⁱ és rb^{si} I. egyesült posztó-ipartestület gyárból
érkezett

15.000 rőf posztó- és gyapjuszövet

a legjobb minőség- s legújabb angol és francia mintákban

mesés olcsón, majdnem ingyen!!!

	helyett most csak
5000 rf 1/4 szálcs öszi és tavaszi gyapjuszövet hallatlan olcsón	— 1.25
3000 rf nehéz téli gyapjuszövet a legeleg. és legdivato- sabb mintákban	— 4.50
700 rf legnehezebb	— 1.35
3000 rf legfin. rbg. velour v. Boa felső hosszú kabátba	— 1.90
10000 rf 1/4 szálcs kalmuk kelme	— 2.90
500 db legnehezebb nagy szürke pokrócz	— 28
300 db legfin. lezeleg. sensatio mintákkal nagy gyapot perza. ágytakarók, télen s nyáron használható dbja	— 3.50
10000 rf 1/4 szálcs nagys. legneh. csikos csínvat futószőnyeg rfe	— 5.85
5000 rf legnehezebb hollandi futószőnyeg	— 28
900 rf perzsi plüsch szőnyeg valódi dísz m. teremben	— 45
Továbbá:	
500 db kész posztó kabát gyermekeknek 1-től 4 évesig	— 1.40
500 db kész posztó kabát gyermekeknek 5-től 9 évesig	— 2.50
50 db nagy hosszú legelegansabb legfin. plüsch hölgyeknek dbja 25, 30 és 35 forint helyett most csak 13 frt 95 krajczár és 15 forint.	— 3.85

Plüsch kabát megrendelésnél kérem a derék-mértéket beküldeni.

Kapható SCHILLER L.-nél Sz.-Fehérvárott.

Videki rendelvények azonnal és legpontosabban teljesíttetnek.

Rendelmények 5 frttól kezdve 5 kilóig
ingyen azaz bérmentve küldetnek.

Kiváló tisztelettel

SCHILLER L.,

vászon, divat, posztó és kész női felöltők raktára

A „SZÉP MENYASSZONYHOZ”.

Karácsonyi és újévi ajándékok!!

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent, és minden
könyvtárban kapható:

FIUME
KÖZJOGI HELYZETE

IRTA

RADICH ÁKOS

FIUME VÁROSÁNAK ÉS KERÜLETÉNEK VOLT ORSZÁGOS KÉPVISELŐJE.

Ára füzve 2 frt.

Kávé

kitűnő minőségű, tiszta,
erős, illatos, nem festett,

új aratás

pontosan 4 1/2 kilós csoma-
gokban. Szállítás postán
utánvétellel, Ausztria-Ma-
gyarország m. helységébe.
1 kilonként netto
vám- és postabérmentesen.
Gyöngy-Ceylon, legf. b. 1.98
Gyöngy-Manilla, f. v. 1.65
Ceylon, Prima barna 1.70
Ceylon, finom zöld 1.58
Mocca, valódi arab 1.84
Mocca, afrikai, legfin. 1.54
Cuba, neszemű s. zöld 1.80
Ménado, aranyos, legf. 1.60
Domingo, válogatott 1.50
Java, legfin., vil. zöld 1.44
Santos, zamatos, legf. 1.36
Rio, zamatos és jó 1.30
Jamaica, jóízű 1.14
Maiti R. Trieszt.

Franklin-Társulat nyomdája (Budapest, egyetem utca 4-ik szám.)

A szép
bajusz
az ifjú legfőbb
dísz. A bajusz-
tan nem talál a
kényeknél
szerelemre. Ba-
jusz nélkül nin-
csen csók. A
kinek még nincs
bajusza, az csak azonnal rendel-
jen egy szelencé

Musfacher balzsamot
Paul Rosse, Frankfurt/Main,
Schillerstrasse 12. Bámúli fogja
az eredményt. Doboz az egész
ausztriai birodalomba bérmentve
megküldés mellett 1 Fl. 80 Kr. a
pénz beküldése vagy utánvétele
mellett. A megküldés vám mentes.

A legcélzesebb karácsonyi ajándék:
a Schöberl-féle egytetemes szék

50 változatos állásba könnyen helyezhető, úgy mint salon-, olvasó-,
dohányzó, rokkant és betegszék, Chaiselonge-ágy, gyermek-bölcső,
kandalló, támlány- és tolétoesi stb. mind egybe kenyelmes párnák-
kal, 50 frttól feljebb. Mintarajzok, szövet és arjegyzetek kívánatra
ingyen és bérmentve. ORVOSOKNAK: különlegességek műtét- és
vizsgáló-székekben, mindennemű betegkocsik. 750
BUDAPESTEN,
Schöberl Róbert, Karisch bazárja, 15. szám.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

MAGYAR CSÓDTÖRVÉNY

1881. XVII. TÖRVÉNYCZIKK.

AZ ÖSSZEHASONLÍTÓ JOGTUDOMÁNY IGÉNYEINEK LEHETŐ FIGYELEMBE VÉTELÉVEL

IRTA
Dr. HERCZEG MIHÁLY.

I. RÉSZ: ANYAGI JOG.

Ára füzve 1 frt 60 kr.

Ára füzve 1 frt 60 kr.

4% magyar arany és 5% magyar papíráradékot

magyar leszámítoló- és pénzváltó-bank részvényeket,

melyek árfolyama utóbbi időben jelentősen csökkent leginkább ajánlhatom
vételre.
Hogy csekély összeggel a vétel mindenkinek lehetővé tétessék, megbízások
csekély fedezet mellett, mely készpénzben, sorsjegyek vagy más értékpapírokban
letételezhető, elfogadtatnak és pedig részvényeknél 300 frt minden 25 drb után és
járadékánál 150 frt minden 5000 frt után.

A játszmahoz a legnagyobb könnyítéseket nyújtom, a mennyiben a vett ár-
kat a legolcsóbb kamatláb mellett mindaddig letétben tartom, míg nyeresémmel
eladhatók.

Miután minden megbízás ügynek kizárta általán eszközöltetik, vétel-
díj nem számíttatik, csak az egyszerű jutalék.

Hogy az általános kíváncsiaknak elég tétessék, az összes európai tőzsdéről
árfolyam sürgönyök rendelkezésre állanak. Különösen azonban a legújabb
bécsi árfolyamok állanak a t. megbízók rendelkezésére: irodám azonkívül
telefon által van a tőzsdével összekötve, miáltal minden előforduló eseményről és
változásról azonnal értesítve vagyok és ez még azon kellemes helyzetbe is jutott,
hogy az esetleges tőzsdéi megbízásokat azonnal a megbízó jelenlétében eredeti
árfolyam szerint eszközölhetek.

Felvilágosítások a legnagyobb készséggel adatnak és prospectusok ingyen és
bérmentve küldetnek.

LÖRY J. bankháza, BUDAPEST
hatvani utca 17. szám.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Nemzeti nagy képes naptár
1883. évre.

Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal, számos képpel s egy színyom. címkeppel.

Szerkeszti

ÁLDOR IMRE.

TIZENÖTÖDIK ÉVFOLYAM.

Ára füzve 1 frt.

TARTALMA: A felsőes uralkodóház. — Csillagászati és kortani jellegzése a
1883-ik évről. — Katolikus, protestáns, görög, orosz és izraelita naptár-rész jegyzéklapok-
kal. — Bélyeg-illetékek. — Irodalmi rész: Címkepünkhez. — Az igazi. Elbeszélés. Irta
Sziklay János. — Három királyné (három képpel). — Buesu a házamtól. Irta: Jókai Mór. —
A krassóvári között. Néprajzi vázlat. Czibus Gézától. — Az új külügyminiszter (egy kép-
pel). — Hegyen át, víz alatt (három képpel). — Egy magyar művészről három kép-
pel). — Krisztus Pilátus előtt. Munkácsy képe. Szász Károlytól. — A szomszédok (két
képpel). — Vázlatok egy év történetéből (tizenkét képpel). — Vegyesek. — Magyarország
tiszti cím- és névtára (hivatalos adatok alapján). — Országos vásárok a magyar szt.-korona
birtokain. — Kamatszámítás. — Cselédbért, árendát mutató tábla. — Hirdeték.

49-ik szám 1882.

BUDAPEST, DECEMBER 3.

XXIX. évfolyam

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egy évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre 6 *
Campán a VASÁRNAPI UJSÁG: egy évre 8 frt
félévre 4 *
Campán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egy évre 6 frt
félévre 3 *
Külföldi előfizetésekre a postálgy
meghatározott vitéldij is csatolandó.

GRÓF WENCKHEIM JÓZSEF ANTAL.

(1780—1852.)

NEM hiában tartják egész nemzetünket arisz-
tokratának, de Magyarország nem volt
szegény soha „igazi urak”-ban. Urakban,
a kik nem csak nagy vagyonra, előkelő száma-
zásra voltak urak, de jellemök nemes tulajdo-
naiban, fenkölt érzületeikben s lelkiüknek a kö-
zönséget fölülhaladó szürnyalásában is megfe-
leltek annak a fogalomnak, melyet a klasszikus
hellén költőtt ahhoz a fogalomhoz, hogy „arisz-
toi”: a „legjobbak”.

Egyikét e legjobbaknak kívánjuk ez alka-
lommal bemutatni gróf Wenckheim József An-
talban, a ki e század első felében az ország
leggazdagabb főurai egyikének volt elismerve s
a ki valóságos unikumnak volt tekinthető ab-
ban a tekintetben, hogy óriás vagyona, régi
családja, összeköttetései, hagyományai, s ama
kor arisztokratáinak szelleme dacára a lehető
legegyszerűbb életmódot folytatá s büszkeségét
nem a külső csillogásban, hű élvezetekben,
költséges és zajos kedvtelésekben, hanem abban
keresé, hogy jóllétet terjeszsen maga körül s
azok az eszközök, melyeknek urává a születés
véletlene tévé, áldással váljanak kezében ember-
társaira is.

A Wenckheim-család, németes hangzásu
neve dacára is, egyike Magyarország legrégibb
nemesei családjainak. Öse még Gejza fejedelem
alatt költözött hazánkba Thüringiából, melynek
Wenck nevű helysége ősi fészke volt az egykori
német-római birodalom egyik legrégibb és leg-
nevezetesebb családjának, mely Hunt-Wenck-
heimnak nevezetett.

Az itt megtelepedett ág nem egy derék,
igaz hazafit adott az országnak a századok fo-
lyamán. Wenckheim József-Ágoston a mult
században már oly előkelő állással bírt, hogy
nőül veheté az ország egyik leggazdagabb örö-
kösét, Haruckern Czecziliát. E házasságból szá-
mazott Wenckheim József, ki a katonai pályán
egész a tábornok áig fölívív s Szabácsnál és
Belgrádnál kitüntetett vitézségével I. Ferencz
királytól a grófi címet is megnyerte.

E Wenckheim Józsefnek báró Gruber Te-
reziával kötött házasságából született 1780-ban
gr. Wenckheim József Antal, kinek arczképét ez
alkalommal bemutatjuk. Tanulmányait befejez-
vén, amaz idők szellemének megfelelőleg, mikor
közhivatalt viselni oly kiváló tisztesség volt,

hogy azért a legelőkelőbbek versenyeztek, — al-
jegyző lett Aradmegyében s buzgón hivatalosko-
dott, urodalmi meg nem követelték, hogy azo-
kat személyesen kezelje. De a Haruckern-család
férfiága kihalván, s annak roppant terjedelmű
jóságai nagyanyjára, Haruckern Czecziliára,
erről pedig reá és fivérére, Ferenczre szállván,
— a nagy vagyon gazdasági vezetésének gondjai
nem engedték a közhivatali pályán maradni.

Már az osztálykör is fényes jelét adá gyön-
géd szívének és nemes gondolkodásának. Da-
czára, hogy az első szülöttség jogán őt illette
meg az osztálynál a választás, azt fivérének
engedte, a ki a gyulai pompás kastélyt és ura-
dalmat választá, — míg ő beérte a főnmaradt
másik részzel s az ó-kigyósi pusztá szerény
lakóházát választá állandó lakásul.

Itt lakott, egyszerű, csillogás nélküli életet
élve, az ország legrégibb arisztokrata családjai-
nak ivadéka, hatvan ezer hold legjobb minőségű
föld ura, a csendes pusztá földszintes házában,
melyet oly előszeretettel nevezett tanyának s
magát benne tanyásnak, de melynek egyszerű
fődele alatt megtalálta az édes otthon, a bol-
dog elégtelenség, derült életkedv tűzhelyét, a hová
oly örömet gyűlték a jó barátok, nyílt, magya-
ros vendégszeretetet.

Mert ez a szerény kis grófi lak nem min-
denkor volt ám csendes. Sok fényes ünnepélyt,
sok vidám napot látott az. Az arisztokrácia, a
nemesség, papság, polgárság, a közelben állo-
mászó tisztikar igen gyakran megfordultak
itt. Volt eset rá, hogy a gróf vendégül ma-
rasztá a nagy gyakorlat alkalmával ott közelben

J. Wenckheim József Antal